

ARHIVELE
STATULUI

7720(d)

A GENERALĂ A ARHIVELOR STATULUI
PUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

FILIALA ARHIVELOR STATULUI Județul VASLUI

BUCUREȘTI — 1984

7720 (duplet)

DIRECȚIA GENERALĂ A ARHIVELOR STATULUI
DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

FILIALA
ARHIVELOR STATULUI
JUDEȚUL VASLUI

63122/1984.

BUCUREȘTI, 1984

Lucrarea a fost avizată de Comisia științifică pentru probleme arhivistice, în ședința din 3—4 noiembrie 1983.

Apare prin grija *Serviciului publicații și valorificare*

A u t o r i :

COSTICĂ-IOAN GÂRNEAȚĂ

GRIGORE GĂNEȚ

SCURT ISTORIC AL JUDEȚULUI VASLUI

„E interesant rolul pe care-l joacă Vasluiul în epoca mai veche din istoria Moldovei. Sint foarte multe documente date de voievozi din Vaslui. Dacă ar fi să ne gândim la așezarea sa (...) am înțelege în parte măcar, cum de el joacă rolul de a doua capitală a Moldovei, înainte ca Iași să fi avut acest rol...”

(Vasile Pârvan)

Vatră milenară de istorie, județul Vaslui cuprinde, într-un cadru natural variat, brăzdat de apele Prutului și Bîrladului, meleaguri legendare în care trecutul glorios se îmbină armonios cu împlinirile prezentului socialist. Situat în partea de est a țării, județul Vaslui înglobează, în linii generale, în forma sa actuală conturată ca urmare a reorganizării administrativ-teritoriale din 1968, teritoriile fostelor ținuturi și județe Fălciu, Tutova și Vaslui, avînd o suprafață de circa 5.300 km², adică 2,2% din întinderea întregii țări.

Configurația fizico-geografică, existența unor culoare naturale ale rîurilor Prut, Bîrlad și ale afluenților acestora, au făcut posibilă prezența timpurie a așezărilor omenești, precum și

a unor importante căi de transport și comunicație nu numai de interes local, ci și de importanță mai largă, națională sau internațională.

Cele mai vechi urme ale prezenței omului pe aceste meleaguri datează din paleolitic, fiind ilustrate de inventarul litic scos la iveală în urma săpăturilor arheologice de la Curteni și Tîrzii (comuna Oltenesti), Dănești, Blăgești, Banca, Tăcuta, Epureni, Zorleni, Dodești etc.

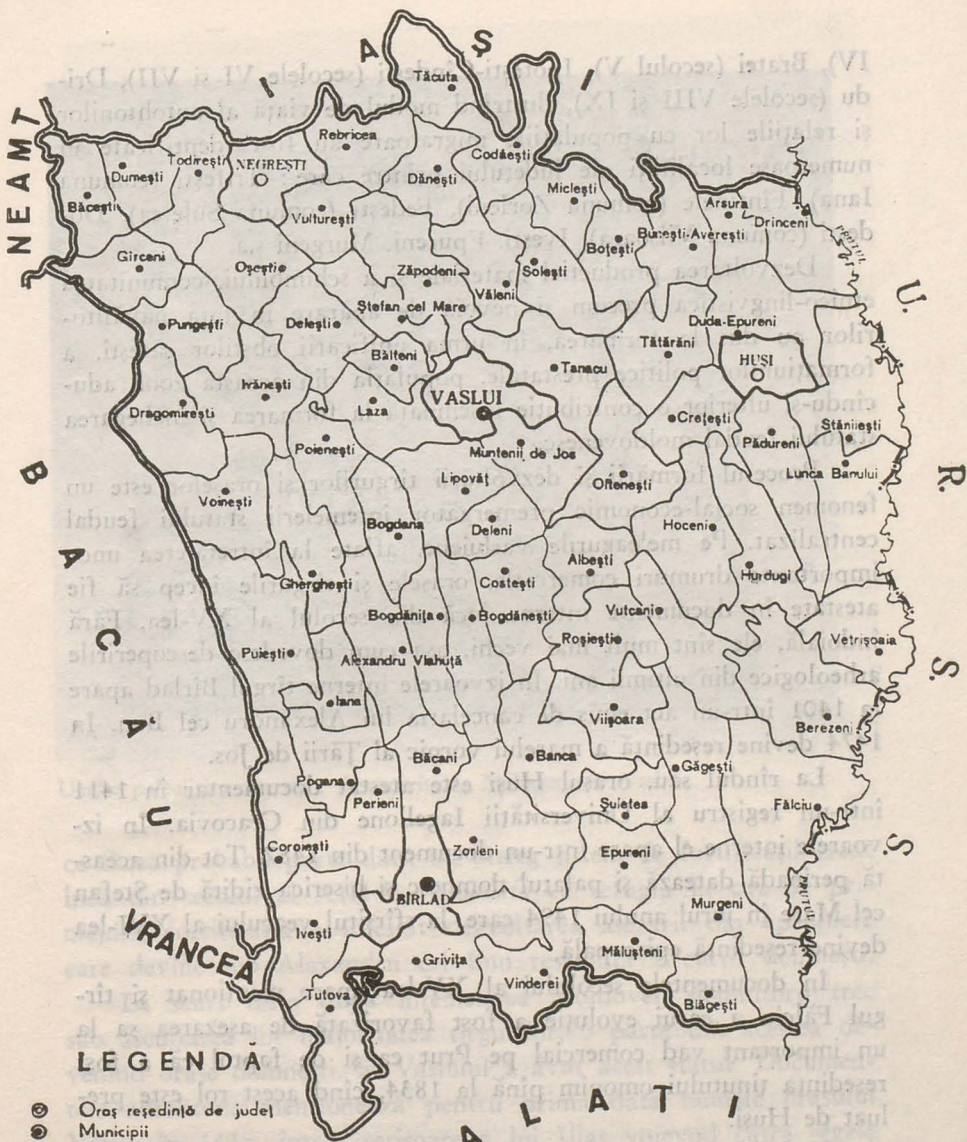
Marile salturi calitative înregistrate în neolitic, îndeosebi în domeniul perfecționării uneltelor de producție și al formelor de organizare socială, sînt puternic reprezentate de descoperirile arheologice din numeroase localități ale județului: Dănești, Rateșul Cuzei (comuna Rebricea), Coșești (com. Ivănești), Tăcuta, Huși, Perieni, Delești ș.a.

Așezările compacte din epoca bronzului tracic atestă o viață relativ densă a populațiilor sedentare care practicau cu precădere cultura plantelor, creșterea animalelor precum și meșteșugurile și schimbul în produse.

În toate domeniile activității și organizării economico-sociale s-au înregistrat progrese remarcabile odată cu apariția și dezvoltarea metalurgiei fierului. Așezările datînd din această perioadă sînt numeroase; urme ale civilizației geto-dacice se întîlnesc pretutindeni. Un bogat material arheologic a fost scos la iveală îndeosebi în stațiunile de la: Berezeni, Bîrzești, Oșești, Mălușteni, Ivănești, Pungești, precum și în cetățile traco-daco-getice de la: Fedești-Suletea, Vladnic-Vutcani, Tîrzii, Crețești, Arsura, Bunești-Dealul Bobului.

Deși n-a fost inclus în granițele administrative ale Daciei romane actualul teritoriu al județului Vaslui, ca și celelalte regiuni locuite de dacii liberi, a cunoscut un intens proces de romanizare, care continuă și în epoca post-aureliană.

Continuitatea populației autohtone pe aceste meleaguri, ca de altfel în întreg spațiul carpato-danubiano-pontic, este îndeobște cunoscută. Vestigii aparținînd culturilor Sîntana de Mureș (secolul

IV), Bratei (secolul V), Ipotești-Cîndești (secolele VI și VII), Dridu (secolele VIII și IX), ilustrînd modul de viață al autohtonilor și relațiile lor cu populațiile migratoare au fost identificate în numeroase localități ale județului printre care : Trifești (comuna Iana), Fîntînele (comuna Zorleni), Fedești (comuna Suletea), Dodești (comuna Viișoara), Ivești. Epurenii, Murgeni ș.a.

Dezvoltarea producției materiale și a schimbului, comunitatea etnico-lingvistică precum și nevoia de apărare în fața năvălitorilor au dus la formarea, în urma unificării obștilor sătești, a formațiunilor politice prestatale, populația din această zonă aducîndu-și ulterior o contribuție însemnată la formarea și încheierea statului feudal moldovenesc.

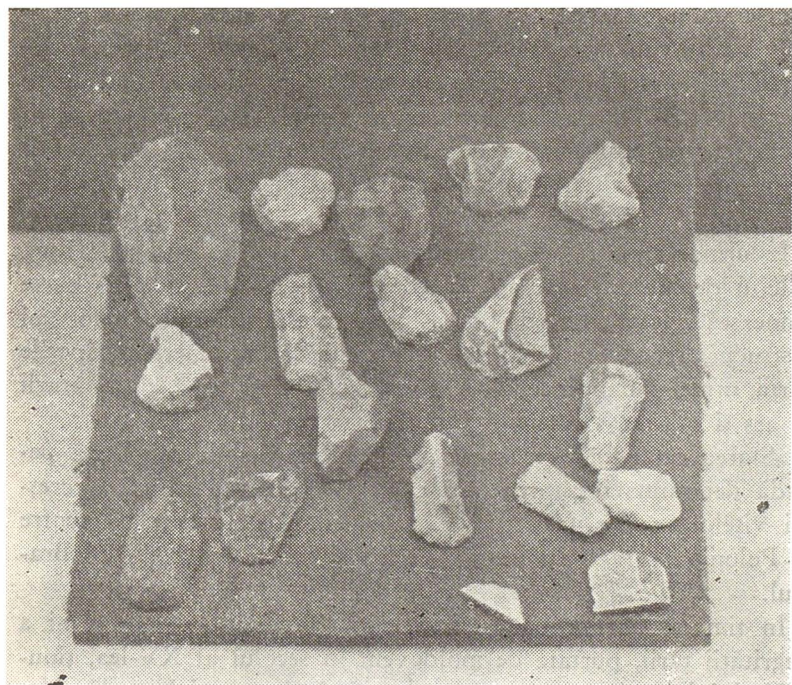
Procesul formării și dezvoltării târgurilor și orașelor este un fenomen social-economic premergător întemeierii statului feudal centralizat. Pe meleagurile vasluiene, aflate la întretăierea unor importante drumuri comerciale, orașele și târgurile încep să fie atestate în documente interne încă din secolul al XV-lea. Fără îndoială, ele sînt mult mai vechi, așa cum dovedesc descoperirile arheologice din ultimii ani. În izvoarele interne târgul Bîrlad apare la 1401 într-un act emis de cancelaria lui Alexandru cel Bun. În 1474 devine reședință a marelui vornic al Țării de Jos.

La rîndul său, orașul Huși este atestat documentar în 1411 într-un registru al Universității Iagellone din Cracovia. În izvoarele interne el apare într-un document din 1487. Tot din această perioadă datează și palatul domnesc și biserica zidită de Ștefan cel Mare în jurul anului 1494 care, la sfîrșitul veacului al XVI-lea devine reședință episcopală.

În documentele secolului al XV-lea apare menționat și târgul Fălcium a cărui evoluție a fost favorizată de așezarea sa la un important vad comercial pe Prut ca și de faptul că a fost reședința ținutului omonim pînă la 1834, cînd acest rol este preluat de Huși.

Vasluiul medieval apare și se dezvoltă avînd ca principală fortificație „Cetățuia“ din partea de sud a așezării, întăritură

Unelte paleolitice din silex descoperite la Mălușteni — Vaslui

ce făcea probabil parte dintr-un întreg sistem de fortificații creat încă din secolul al XIII-lea. Folosită ca refugiu în caz de primejdie, fortificația a înlesnit dezvoltarea așezării din apropiere care devine sub Alexandru cel Bun reședință a curții domnești.

La scurt timp după întemeierea Moldovei, domnitorii trec sub ascultarea lor majoritatea târgurilor, o parte din acestea devenind orașe domnești. Și Vasluiul a avut acest statut. Documentele autohtone menționează pentru prima dată numele orașului Vaslui în 1435, într-o scrisoare a lui Iliaș voievod către regele polon; din acest act aflăm că domnul moldovean s-a împăcat cu fratele său Ștefan care primește ca danie „orașul Vaslui și oco-

lul ce ascultă de acest oraș". Sub urmașii lui Alexandru cel Bun târgul Vaslui capătă o importanță deosebită, curtea domnească devenind locul unei intense vieți economice și politice. Târgul apare menționat tot mai des în documente : astfel, în 1438 reapare în câteva acte de danie emise de Iliăș și Ștefan din Vaslui ; pisarii trec mențiunea „târgul Vasluiului“ în partea de jos a documentelor.

În urma împărțirii Moldovei între fiii lui Alexandru cel Bun, Vasluiul devine capitală a Țării de Jos (1435-1442). Noua curte domnească a lui Ștefan, de la Vaslui, a necesitat ridicarea unor noi construcții, scoase la iveală de săpăturile arheologice. Încăperile poartă urmele unui incendiu, probabil cel din 1440 când tătarii „au ars și prădat Vasluiul și Birladul“.

Starea economică prosperă a județului Vaslui în această perioadă determinată, printre altele, de dezvoltarea intensă a creșterii vitelor, a dus la activizarea relațiilor comerciale cu centre din Polonia, Țara Românească și Transilvania, îndeosebi cu Brașovul.

În timpul marilor bătălii pentru păstrarea independenței și a integrității țării, purtate de moldoveni în secolul al XV-lea, ținutul Vasluiului a intrat pentru totdeauna în istorie și legendă. Astfel, la 5—6 septembrie 1450, în Codrii Crasnei (la circa 15 km. sud de Vaslui) oștile moldovenești conduse de Bogdan al II-lea au obținut o strălucită victorie împotriva feudalilor poloni. Dar, după aproape șase ani, se produce actul prin care marea boierime, în frunte cu domnul Petru Aron și logofătul Mihai, din Vaslui, de unde se emitea, recunosc suzeranitatea otomană. Libertatea Moldovei trebuia însă păstrată sau cucerită prin jertfe. Epoca lui Ștefan cel Mare readuce Vasluiul în centrul vieții politice a Moldovei. Aici are loc, la 16 ianuarie 1471, primul mare act de autoritate domnească prin care este înfrântă opoziția marii boierimi centrifuge : pedepsirea vornicului Isaia, a paharnicului Negrilă și a stolnicului Alexa. Curtea din Vaslui este o reședință statornică a marelui voievod ; îl găsim aici de nenumărate ori, îm-

Vas-suport cucutenian — din așezarea neolitică Igești — Vaslui (Muzeul județean Vaslui)

preună cu familia și curtea sa. Tot aici, marele domnitor a organizat rezistența împotriva trupelor otomane. Pregătirea diplomatică a înfruntării armate cu dușmanii s-a concretizat, printre altele, prin scrisoarea adresată papalității la 29 noiembrie 1474, scrisă la Vaslui, prin care domnul cerea ajutor și care ne arată și faptul că Ștefan voievod era conștient încă de pe atunci de rolul Moldovei de stat-tampon între marile puteri care se înfruntau adesea. În același timp, el primea la Vaslui pe solul venețian Paolo Ogniben, reîntors de la suveranul turcoman Uzun

Hasan, aliatul Moldovei. Tot la Vaslui, domnul Ștefan alege locul bătăliei. Forțele sociale mijlocii din această zonă, ca și din întreaga Moldovă — boierimea mijlocie și mică, târgoveții, țărănimea liberă — s-au dovedit aliate constante și necondiționate ale domniei în politica de centralizare a statului și de apărare a independenței.

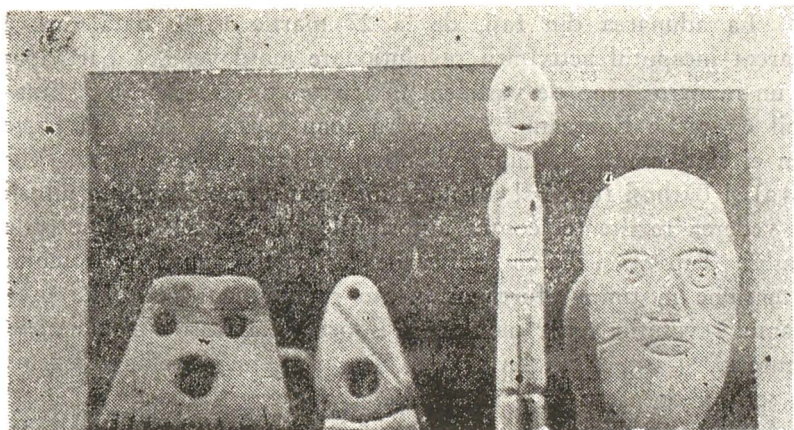
La 10 ianuarie 1475 are loc bătălia de la Vaslui — cunună a tuturor laurilor zimbrului moldovean. Mica dar viteaza oaste condusă de marele Ștefan a înfrînt mîndria steagurilor semilunii. Jertfa plăieșilor în înfruntarea cu cea mai redutabilă forță militară a vremii, a arătat că Moldova lui Ștefan cel Mare nu putea fi îngenuncheată.

Urmașii lui Ștefan cel Mare au considerat Vasluiul ca pe o moșie a lor, moștenită de la marele înaintaș. Între 16 ianuarie și 25 martie 1508 Bogdan al III-lea se află, împreună cu curtea sa, la Vaslui, de unde emite o serie de acte de danie. În 1515 târgul Vaslui este pomenit de raguzanul Felix Petantici, care îl localizează însă în Transilvania.

La începutul anului 1517 Ștefăniță-vodă supraveghea de la Vaslui mișcările tătarilor, după care, sub conducerea lui Petre Carabăț, vornic de Vaslui, la 8 august, oastea moldovenească i-a „lovit fără veste... și mulți tătari au pieritu”. În anii următori, Ștefăniță emite acte din Vaslui. Astfel, în 1521, el îi dăruiește lui Gagea, ureadnic de Vaslui, „un loc în pustie” pentru a întemeia un sat (care probabil, a fost Găgeștii de mai târziu). La rîndul său, Petru Rareș emite numeroase acte din Vaslui și Huși. În 1549 Iliș-vodă își pregătește atacul împotriva secuilor tot din Vaslui. Acestea sînt numai cîteva elemente care confirmă importanța strategică a așezării, ca punct de supraveghere a mișcărilor tătarilor, ungarilor și turcilor. În anii următori, după mutarea capitalei Moldovei de la Suceava la Iași, Vasluiul devine loc de adăpost în cazul unor invazii și prădăciuni.

În secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, repetatele invazii, soldate adesea cu prădarea și arderea târgurilor Vaslui, Huși și

Obiecte de os și piatră din epoca bronzului — Cultura Nouă. (Muzeul județean Vaslui)

Bîrlad au dus la stagnarea economică și chiar la decăderea acestor așezări.

Face cinste istoriei patriei figura cărturarului de faimă europeană Dimitrie Cantemir (19 martie — 8 aprilie 1693 ; 23 noiembrie 1710 — 11 iulie 1711), „principe între filozofi și filozof între principii“, originar dintr-o familie de răzeși din ținutul Fălciului care, în timpul scurtei sale domnii, a încercat să înlăture dominația otomană.

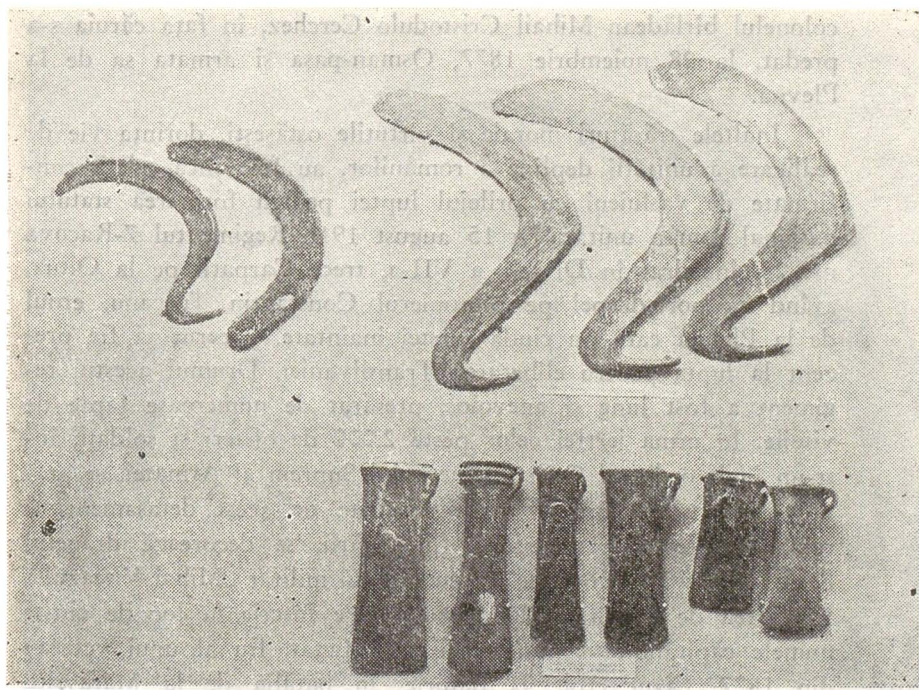
Populația din ținuturile vasluiene a participat activ la marile procese revoluționare din secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea care au dus, în mod firesc și necesar, la formarea statului național unitar și independent. Încă din 1846 membrii „Asociației Patriotice“ — organizație care avea, în linii mari, un program asemănător cu cel al societății „Frăția“ din Țara Românească — își desfășoară activitatea revoluționară și în rîndul populației vasluiene, receptivă la ideile progresiste ale vremii care promovau organizarea unui stat românesc independent și unitar, pe baze moderne.

La adunarea din Iași, de la 27 martie 1848, dată care a marcat începutul activității revoluționare moldovene, a participat și un numeros grup de vasluieni în frunte cu : George Sion, Emanoil Costache Epureanu, Alexandru Ioan Cuza și alții. O parte din ei sînt semnați, după înăbușirea mișcării, la Banca țin. Tutova) și Bărboși (țin. Fălciu) unde încercau să mobilizeze locuitorii în vederea rezistenței contra autorităților. De altfel, în ținuturile Vaslui, Tutova și Fălciu, mișcările țărănești cunosc o deosebită extensiune în timpul furtunosului an revoluționar 1848. Pe programul revoluționarilor moldoveni întocmit la Brașov în mai 1848 figurează și semnătura lui George Sion care, mai târziu, a devenit un scriitor de prestigiu și membru al Academiei Române.

Înfăptuirea Unirii sub sceptrul domnitorului Alexandru Ioan Cuza, legat prin naștere de meleagurile vasluiene, a fost întâmpinată cu entuziasm de masele populare de aici. Participînd la lucrările Divanului Ad-hoc, delegații satelor din ținuturile Vaslui, Tutova și Fălciu — Ioniță Olaru, Vasile Stan și Pandelache Croitoru — s-au pronunțat ferm pentru unire, cerînd totodată și măsuri pentru ameliorarea situației țărănești. Numeroși fii aleși ai acestor ținuturi, printre care : Alexandru Ioan Cuza, Grigore Cuza, Vasile Mălinescu, Theodor Sion, Emanoil Costache Epureanu, Anastasie Panu și alții și-au adus o contribuție de seamă în realizarea Unirii — visul de veacuri al tuturor românilor.

Nedestîmînd vitejia străbunilor, dorobanții vasluieni s-au aco-perit de glorie pe cîmpiile balcanice în timpul războiului pentru cucerirea independenței României. Asemeni întregului popor, ei au răspuns cu entuziasm chemării lansate de guvern. Încă înaintea începerii ostilităților, locuitorii județului Vaslui au dotat unitățile militare cu localuri și mobilier și au depus o rîvnă deosebită în ajutorarea ostașilor răniți ; dintre acestea, cele mai semnificative fapte au constat în spitalizarea răniților și mutilaților în condiții deosebite. Orașul Vaslui a contribuit bănește la susținerea războiului cu 135.174 lei, iar cu suma de 4.691 lei s-au cumpărat arme. Batalionul 2 din Regimentul 13 Dorobanți, în care

Securi și celturi din bronz. (Muzeul județean Vaslui)

erau grupați dorobanții vasluieni, a înfăptuit minuni de vitejie pe câmpul de luptă de la Grivița și Plevna. Referindu-se la cucerirea unui redan din fața redutei Grivița, poetul George Coșbuc nota mai târziu : „Aceasta (cucerirea redanului, n.n.) avea să fie cea dintâi luptă a noastră piept la piept cu turcii, botezul de sânge cum îl numesc ostașii... Mare laudă li se cuvine ieșenilor și vasluienilor că au fost nu numai cei dintâi în luptă, dar și cei mai frământați în luptele ce le-au purtat la Plevna“. Printre eroi merită amintit numele sergentului vasluian Constantin Țurcanu (imortalizat de poetul Vasile Alecsandri în „Peneș Curcanul“ și „Sergentul“) ca și ale unor vasluieni. Fapte de vitejie au înscris și dorobanții regimentului 12 Tutova, încadrat în divizia a II-a, al cărui comandant era

colonelul bîrlădean Mihail Cristodulo Cerchez, în fața căruia s-a predat, la 28 noiembrie 1877, Osman-pașa și armata sa de la Plevna.

Înaltele trăsături morale și virtuțile ostășești, dorința vie de realizare a unității depline a românilor, au fost încă odată confirmate de vasluieni cu prilejul luptei pentru formarea statului național român unitar. La 15 august 1916 Regimentul 7-Racova nr. 25, încadrat în Divizia a VII-a, trece Carpații pe la Oituz, avînd ca port-drapel pe plutonierul Constantin Turcanu, eroul de la Plevna care, în ciuda vîrstei înaintate, a cerut să fie prezent la lupta pentru eliberarea Transilvaniei. Drumul acestui regiment a fost lung și anevoios, presărat de numeroase fapte de vitejie. În urma jertfei celor peste 2.000 de ofițeri și soldați, într-un înalt ordin al Comandamentului Suprem al Armatei, se arată: „Pentru că faptele eroice săvîrșite de acest detașament să rămînă neșterse în amintirea fiilor țării, se decorează drapelul Regimentului 7-Racova nr. 25 cu ordinul militar „Mihai Viteazul“. În cartea de aur a eroilor neamului se înscrie la loc de cinste numele căpitanului bîrlădean Grigore Ignat, fiu al unui veteran din 1877, căzut eroic la datorie, în bătălia de la Mărășești.

Primind cu entuziasm vestea adoptării istoriceii declarații de unire de la Alba-Iulia, ziarul „Tribuna Tutovei“ care apărea la Bîrlad, la 2 decembrie 1918, scria: „Astăzi, idealul național, visul de aur al tuturor românilor, se împlinește sub ochii noștri. Dorobanții au pășit pe pămîntul sfînt al lui Ștefan cel Mare și Mihai“. „După suferinți de veacuri, visul întregirii românilor se înfăptuiește prin jertfa eroilor noștri“.

Istoria meleagurilor vasluiene a fost străbătută, de la un capăt la altul, de luptele pentru libertate și pămînt ale țărănimii, clasa care, multă vreme de-a lungul milenarei existențe a poporului român, a constituit cea mai importantă forță a progresului. O deosebită intensitate au înregistrat mișcările țărănești din această zonă a țării în epoca modernă. Puternicele agitații și revolte ță-

Ștefan cel Mare domnul Moldovei (1457—1504). Tablou votiv.

rănești au avut loc în anii 1831—1832, 1848—1849, 1888—1889 și 1894. Aceste mișcări au culminat cu marea răsccoală țărănească din 1907 care a antrenat în aria ei de desfășurare majoritatea satelor din fostele județe Vaslui și Fălciu și, într-o măsură mai redusă, satele tutuovene. Într-o serie de localități (printre care și orașul Vaslui, unde au pătruns răsculații) au avut loc ciocniri

violente între țărani și trupele de ordine. Un aspect important al mișcărilor sociale din primăvara anului 1907 îl constituie sprijinul și solidaritatea clasei muncitoare și a intelectualității progresiste față de cauza țăranimii. La 8 martie 1907, lucrătorii Fabricii de spirt din Vaslui s-au ridicat la luptă în semn de solidaritate cu țăranii răsculați.

Înfăptuirea statului național român modern, reformele lui Alexandru Ioan Cuza, cucerirea independenței de stat a României au constituit premise favorabile pentru dezvoltarea relațiilor capitaliste. Proletariatul, noua clasă apărută pe scena istoriei, avea să devină promotoarea progresului economic și social al țării. Dintre orașele vasluiene, Bîrladul este un centru cu bogate tradiții ale mișcării socialiste și muncitorești. În urma unui complex proces de organizare, clasa muncitoare își creează primul său partid politic în 1893, fapt care a stimulat înființarea de cluburi muncitorești și asociații profesionale afiliate acestui partid. În martie 1896 au fost puse bazele Clubului muncitorilor din Bîrlad la conducerea căruia, în decembrie 1897, a fost ales cunoscutul militant socialist I. C. Frimu, născut în 1871 la Bîrzești, într-o familie de țărani. Activitatea revoluționară a proletariatului capătă noi dimensiuni odată cu crearea, în mai 1921, a Partidului Comunist Român. În cadrul mișcării muncitorești, în județ au activat și s-au afirmat personalități cu nume de rezonanță în istoria luptelor revoluționare: I. C. Frimu, Raicu Ionescu-Rion, Gh. N. Darie, Leonte Filipescu, David Fabian, Gh. Gheorghiu-Dej, Petre Constantinescu-Iași, Gh. Giosanu, Ion Iacomî, Vasile Galu, ș.a.

Sub conducerea comuniștilor, proletariatul vasluian, antreneând și alte categorii sociale, s-a angajat în marile bătălii de clasă din anii 1929—1933, în ampla mișcare antifascistă și antirăzboinică, participând cu însuflețire la înfăptuirea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din August 1944, moment de răscruce în milenara istorie a poporului

Bogdan al III-lea cel Orb, domnul Moldovei (1504—1517) Tablă votivă

nostru. Din guvernul democratic instalat la 6 Martie 1945 au făcut parte ca miniștri sau subsecretari de stat personalități vasluiene.

Răspunzînd chemării Conferinței Naționale a partidului din octombrie 1945, locuitorii județului Vaslui s-au angajat la acți-

unea de refacere a potențialului productiv, grav afectat de război, reușind ca în scurt timp să repună în funcțiune întreprinderile avariate sau distruse.

După cum reflectă documentele aflate la Filiala Arhivelor Statului Vaslui, la alegerile parlamentare din 1946 — pas important în cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare — în județ s-a înregistrat o masivă participare la urne, peste 81% din voturile exprimate fiind în favoarea reprezentanților forțelor democratice și populare.

Noua etapă a revoluției, marcată de actul proclamării Republicii, de făurirea unității politice și organizatorice a clasei muncitoare, ca și de alte realizări, au creat condițiile trecerii la înfăptuirea socializării mijloacelor de producție. Prin actul de la 11 iunie 1948, în județul Vaslui, inventarul întreprinderilor trecute în proprietatea poporului cuprindea câteva mori de cereale, prese de ulei, fabrici de cărămidă etc., astfel încât actul naționalizării a avut aici un caracter simbolic, bazele unei industrii puternice fiind puse abia în anii socialismului. De asemenea, la scurt timp după Plenara C.C. al P. C. R. din 3—5 martie 1949 se consemna înființarea, în satul Rășcani, comuna Dănești, a uneia din primele cinci cooperative agricole din țară.

Beneficiind de importante fonduri de investiții, în ultimele două decenii, județul Vaslui a cunoscut o puternică dezvoltare economico-socială. Tînăra industrie vasluiiană, creație a anilor de eră nouă, socialistă, a înregistrat ritmuri de creștere superioare mediei pe țară și realizează în prezent o producție de 11 miliarde lei, adică de 60 de ori mai mare decît în 1938 și de aproape opt ori mai mult decît în 1968, anul constituirii actualului județ. Alături de industrie, agricultura a cunoscut în acești ani transformări înnoitoare; s-a consolidat baza tehnico-materială, odată cu specializarea și diversificarea activităților în toate sectoarele, acestea reflectîndu-se în sporirea cu 20% a producției agricole în 1981 față de 1975. Toate acestea dovedesc justetea politicii pro-

movate de partid, de secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, de repartizare armonioasă a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, politică ce a determinat profunde transformări în viața locuitorilor de pe aceste străvechi meleaguri românești. De aceea, cu prilejul vizitei de lucru întreprinse în județ, în septembrie 1982, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea : „Județul Vaslui dispune de o industrie modernă, dotată cu utilaje și mașini de înaltă tehnicitate. Acum este necesar să se facă totul pentru a asigura folosirea în întregime a capacităților existente și a obține creșterea continuă a producției, a productivității muncii, îmbunătățirea calității și ridicarea nivelului tehnic, creșterea eficienței întregii activități economice“.

În prezent, în perspectiva orientărilor din documentele programatice ale partidului, oamenii muncii din județul Vaslui, urmași ai plăieșilor lui Ștefan și ai dorobanților de la 1877, sînt angajați cu toate forțele, alături de întregul popor, în minunata operă de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate pe pămîntul României.

DIN ISTORICUL FILIALEI

Începutul organizării arhivelor pe teritoriul actual al județului Vaslui datează din Evul mediu, mai precis, din perioada organizării administrației locale. Printre cele mai vechi organe ale puterii centrale în statul feudal moldovenesc la nivelul ținuturilor au fost vorniciile (sudți) instalați în târguri. Între acești reprezentanți ai domniei era, la începutul secolului al XV-lea, Negrea de la Bîrlad. Totodată, în târguri funcționau curți de judecată în frunte cu acești vornici, care reprezentau instanță superioară în regiunea respectivă.

Organizarea ținuturilor, fenomen „a posteriori“ întemeierii statului feudal, se generalizează în secolul al XVI-lea. La 1566 Brzecki, autorul Cronicii moldo-polone, menționează, printre al-

tele, existența ținuturilor Vaslui, Tutova și Fălciu. Primele două apar deja în documentele interne din anul 1435. Același autor mai nota și faptul că, în 1566, în fruntea ținuturilor se afla câte un pîrcălab și un vătaf, corespunzători starostelui, respectiv, stegarului din Polonia. Prin urmare, la acea dată era generalizată funcția de pîrcălab (de ținut și de cetate) precum și cea de mare vătaf. Pîrcălabii („prefecții”) sînt amintiți și în *Codex Bandinus* unde sînt considerați, pe bună dreptate, ca principala autoritate domnească în orașe și ținuturi. La Vaslui, Bandini menționa un „porcolabius sive praefectus oppidi”, care avîndu-și reședința în tîrg, își exercită desigur atribuțiile în întregul ținut. Această stare de lucruri este consemnată de către Dimitrie Cantemir în *Descriptio Moldaviae*.

În exercitarea multiplelor lor atribuții (administrative, militare, polițienești, judecătorești și fiscale) pîrcălabii și marii vătafi, ca și subalternii lor, emiteau numeroase acte. Pentru încasarea birului și transmiterea lui la Vistierie ei se foloseau de listele întocmite de socotitorii de ținuturi.

La rîndul lor, orașele și tîrgurile au avut o organizare proprie. În frunte aveau câte un șoltuz și doisprezece pîrgari, dependenți de organele domnești din tîrguri și orașe, mai ales în materie juridică. Faptul este confirmat de un document din anul 1434* prin care șoltuzul Hîrlea din Bîrlad se adresa birăului din Brașov cerîndu-i 10 zloți pe care i-au luat de la el vornicii locali drept amendă pentru că s-a pus chezaș pentru doi brașoveni judecați de organele locale ale puterii centrale. Ca reprezentanți ai tîrgurilor, șoltuzii primeau și emiteau numeroase acte. Într-un document din 1632** este menționat șoltuzul din Bîrlad care dădea acte „la mijlocul tîrgului, dinaintea scaunului” (adică a sediului). De asemenea, șoltuzii și pîrgarii participau la hotărnicii

---

* Ioan Bogdan, *Documente moldovenești din sec. al XIV-lea și al XV-lea din Arhivele Brașovului*, București, 1905, p. 60; Ioan Antonocivi, *Documente bîrlădene*, vol. IV, Bîrlad, 1924, p. 1—2.

** Idem, *ibidem*, p. 64.

și dădeau mărturie pentru afaceri penale soluționate de dregătorii domnești. Acestea erau întărite cu pecetea târgului respectiv. Șoltuzul în funcție avea, printre altele, datoria de a păstra catastiful (condica de mai târziu), menționat în documente începând din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, precum și pecetea târgului, recunoscută de domnie ca mijloc de întărire a actelor locale. Catastife aveau și breslele. Printre cele cunoscute menționăm catastiful ciubotarilor din Huși, reînnoit în 1710 pentru că cel vechi „s-au prăpădit din cauza vremurilor nestatornice“, iar prin cel nou se urmărea „întărirea breslei după vechiul obicei prin așezarea catastihurilor“.

În același timp, instituțiile ecleziastice aveau o bogată tradiție în organizarea și păstrarea arhivelor. Pentru a ține evidența mai strictă a veniturilor și cheltuielilor de pe întinsele proprietăți ecleziastice se recurge tot la catastife.

Numeroase acte au fost emise la reședințele domnești — printre care Vaslui, Huși și Bîrlad — de către domnii Moldovei veniți aici să țină sfat periodic, judecând pricinile locuitorilor, oferind danii bisericilor și mănăstirilor sau răsplătind credința slujitorilor.

Se pare că și localitățile rurale au avut arhive proprii unde se păstrau actele comunității. Acestora li se adaugă arhivele la destinatar, păstrate de boieri și răzeși, arhive care avea rolul de a consfinți și actualiza dreptul de proprietate asupra moșiilor lor.

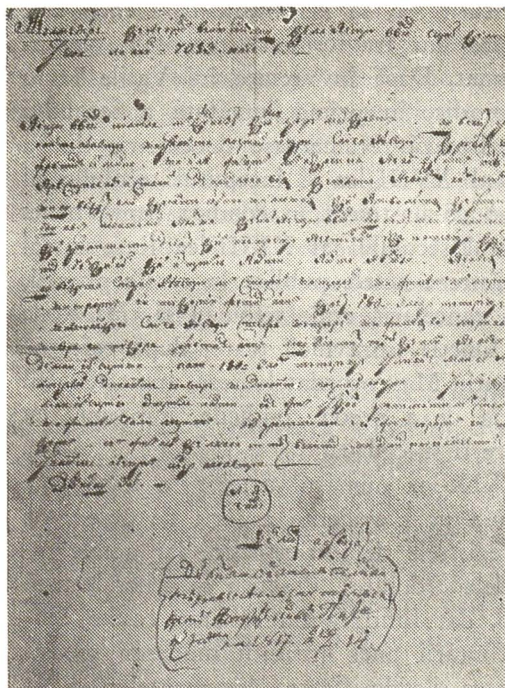
Prin urmare, încă din perioada de început a organizării statelor feudale se constată existența arhivelor în marea lor majoritate la destinatar, care și-au mărit neîncetat volumul, odată cu scurgerea timpului.

Reformele în spiritul „despotismului luminat“ întreprinse de unii domni fanarioți, printre care Constantin Mavrocordat și Alexandru Ipsilanti, cuprind reglementări și în sfera arhivelor. Pentru a feri originalele de deteriorări sau pierderi, ori pentru

asigurarea împotriva falsificării lor, la instituțiile care emit acte se introduc condicile în care sînt transcrise documentele, fie integral extrase, sau în rezumat. Dacă în vremea lui Vasile Lupu condicile erau folosite sporadic, în prima jumătate a secolului al XVIII-lea ele se generalizează. Numeroase documente din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea poartă mențiunea : „S-au trecut în condica (isprăvniciei n.n.) de Vaslui“. La sfîrșitul secolului al XVIII-lea li se interzice dregătorilor să mai păstreze actele publice în casele proprii, fiind obligați să lucreze în cancelarii, unde trebuiau să țină toate hîrțile. La eliberarea din funcție ispravnicii (care, după reforma administrativă a lui Constantin Mavrocordat luaseră, treptat, locul pîrcălabilor) aveau obligația de a preda condicile, împreună cu cărțile de porunci, celor care îi succedau.

La începutul sec. al XIX-lea numărul actelor se înmulțește considerabil. Se simte nevoia unei evidențe a lor ; de aceea, pe lîngă condici, au apărut registrele de intrare-ieșire iar actele încep să fie constituite în „dele“ (dosare). Practica se generalizează după 1 ianuarie 1832 cînd, dat fiind faptul că erau create condițiile istorice necesare înființării unei instituții moderne specializate în păstrarea, conservarea și valorificarea documentelor, se înființează „Arhiva Statului“. Așa cum arăta Vasile Alecsandri (director al Arhivei Statului din Iași în anii 1850—1853) noua instituție avea menirea de a fi „sanctuarul drepturilor compatrioților“, „o avere publică ce slujește de temelie legiuirilor și istoriei țării“. Crearea „Arhivei Statului“ a determinat adunarea și pe teritoriul județelor Vaslui și Fălciu a unor importante fonduri de arhivă, emise de instituțiile locale care, tot acum cunosc o organizare în sens modern. Documentele emise de instituțiile moderne, în special imprimatele, se înmulțesc neconținut, mai ales după 1869, cînd se instalează la Bîrlad prima tipografie de pe aceste meleaguri.

— Pînă la crearea Filialei Arhivelor Statului județul Vaslui, în anul 1968, documentele și actele din această zonă au fost păs-

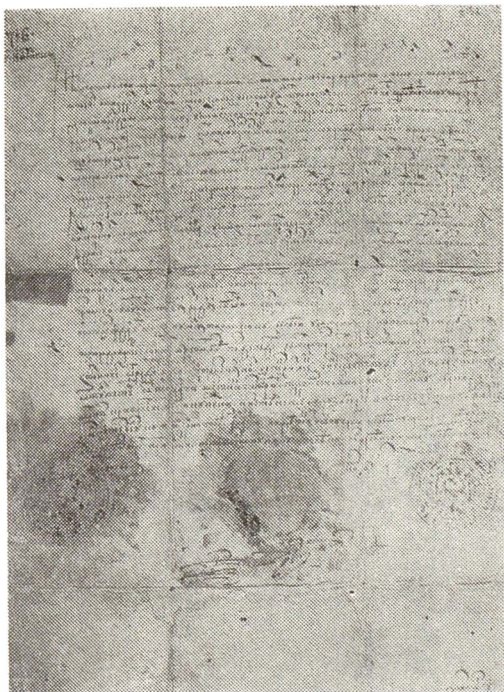
1575 (7083) iulie 6. Petru Șchiopul vv. întărește lui Ștefan Sătrărel stăpînirea asupra părții de moșie din satul Pietrești, pe Sternic.

trate fie la alte filiale, în special la Iași, fie la instituțiile și întreprinderile creatoare.

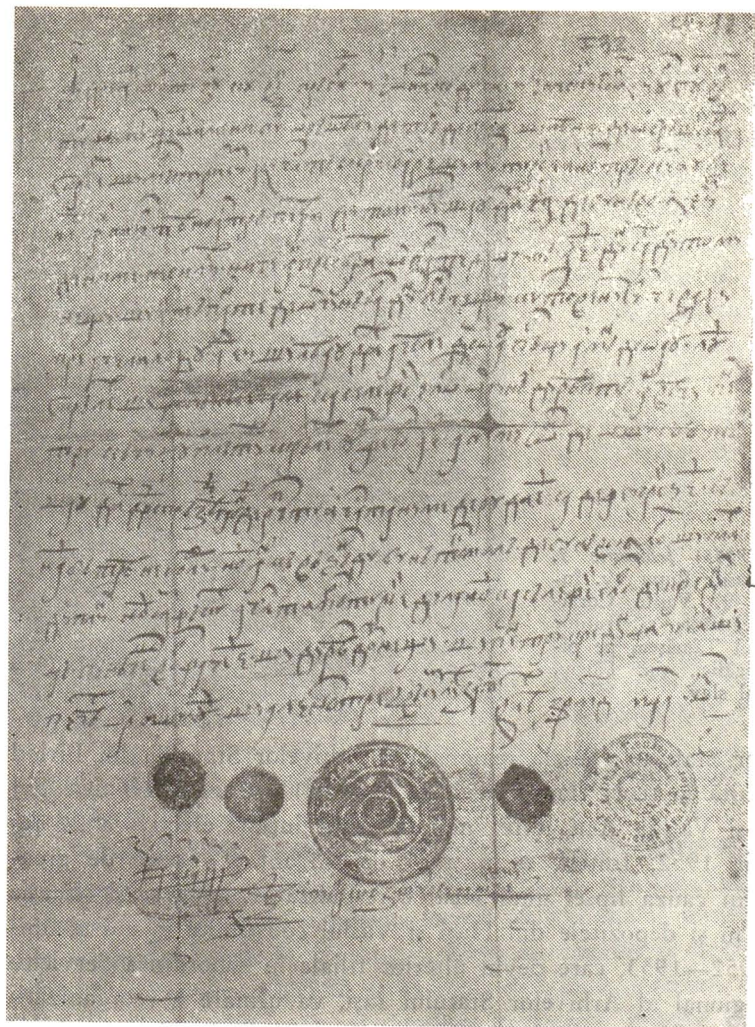
Transformările înnoitoare care au caracterizat întreaga viață economico-socială, politică și culturală a țării noastre după înfăptuirea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944 au cuprins și sfera arhivelor. Decretul nr. 17/1951 și H.C.M. 472/1951, precum și alte acte normative ulterioare, răspundeau cerințelor impuse de crearea noului sistem de valori ale socialismului, creînd condițiile optime pentru folosirea în scopuri științifice și practice a materialului documentar. Conform noii legislații, pe teritoriul actualului județ Vaslui s-au înființat organe teritoriale ale Direcției Ar-

1635 (7143) februarie 5,
Iași. Vasile Lupu vv. în-
tărește lui Vasile Corlă-
tescu cămăraș și frașilor
lui satul Tămășeni pe pî-
rîul Jigăliei, țin. Fălciu.
Original slav.

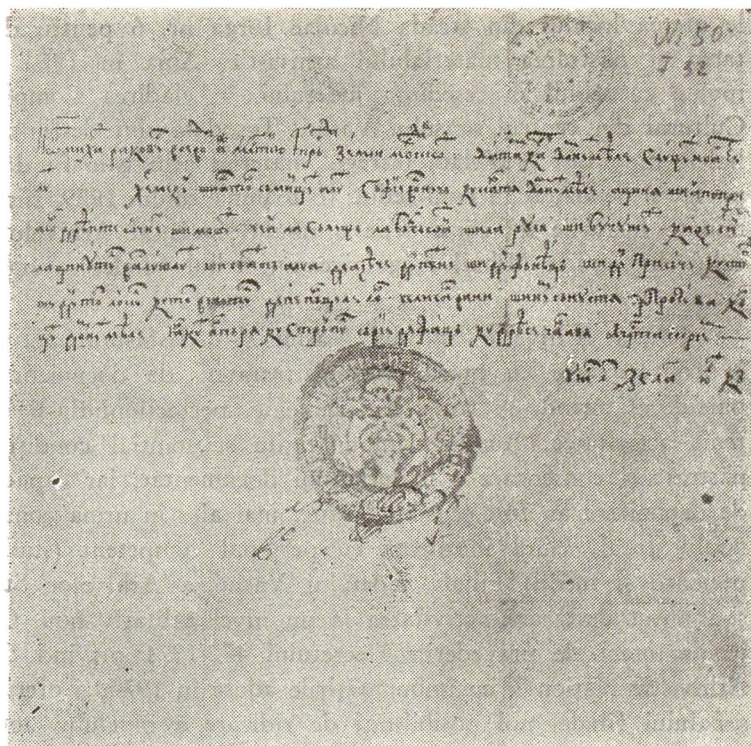

hivelor Statului : Secția regională a Arhivelor Statului din Bîrlad (devenită la scurt timp, Serviciul regional) precum și filialele din Huși și Vaslui. Activitatea noii instituții începe efectiv la 22 februarie 1952. Inițial, ea a avut de înfruntat o serie de greutăți din cauza lipsei unui local corespunzător. În aceeași situație se aflau și depozitele din Huși și Vaslui constituite în cursul anilor 1952—1953, care devin ulterior filiale în subordinea Serviciului regional al Arhivelor Statului Iași, ca urmare a reorganizării administrative din septembrie 1952. În schimb, Serviciul regional al Arhivelor Statului Bîrlad își extinde sfera de competență în fosta regiune Putna (raioanele Adjud, Focșani, Panciu, Tecuci și Vrancea), avînd în subordine și filialele din Tecuci și Focșani.

1635 (7144) octombrie 2. Birlad. Andreiaș șoltuzul cu cei 12 pîrgari, din tîrgul Bîrlad, mărturisesc că Petru a vîndut lui Scrălet o parte din Tominești și o parte din Băncești, cu 12 galbeni.

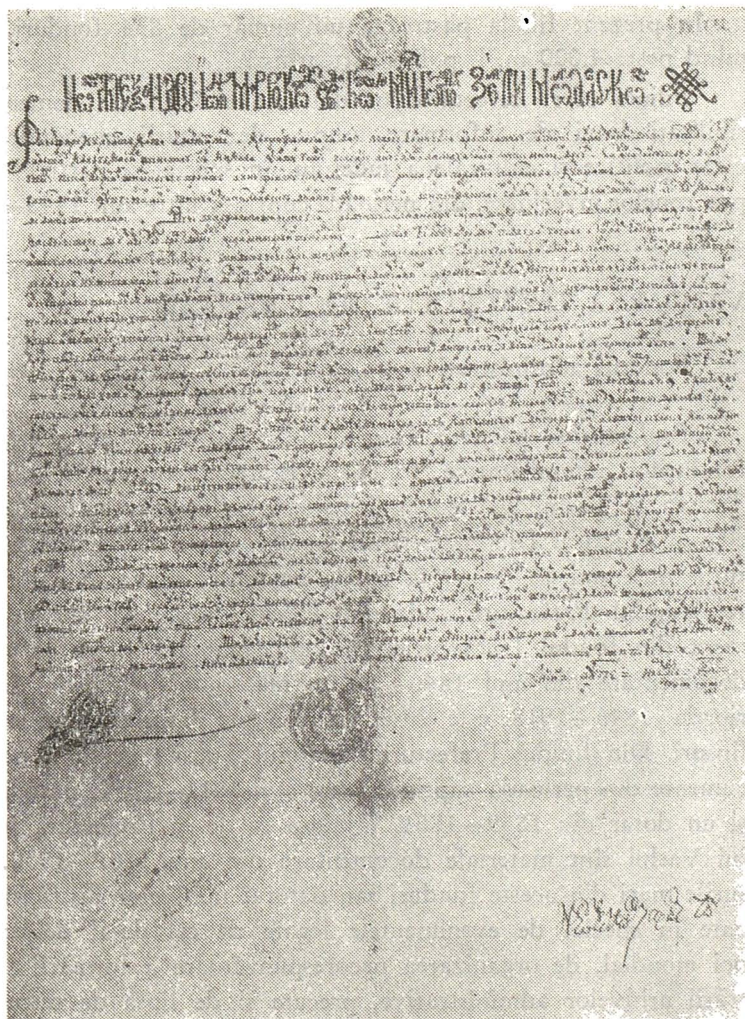
1723 (7231) iulie 27. Iași. Mihail Racoviță vv. volnicește pe Hermeziu ca să ia zeciuiala de pe părțile lui de moșie din Bărgăoani, Ruși și Buciumeni, ținutul Vaslui.

Această stare de fapt durează pînă în 1956 cînd este desființată regiunea Bîrlad. Ca urmare, Serviciul regional al Arhivelor Statului Bîrlad devine filială a Serviciului regional al Arhivelor Statului Iași. În 1968, odată cu noua organizare administrativ-teritorială, în întreaga țară au fost create filialele județene ale Arhivelor Statului.

Inițial, filiala județului Vaslui a Arhivelor Statului a funcționat în municipiul Bîrlad, date fiind condițiile mai bune pe care

le oferea localul din strada Nicolae Iorga nr. 6 pentru depozitarea și păstrarea materialului arhivistic. Abia în 1973 filiala revine cu sediul în reședința județului, în clădirea Complexului Cultural din centrul orașului Vaslui. Totodată sînt desființate filialele din Huși și Bîrlad, întregul material arhivistic fiind transportat și depozitat în noul sediu. În toamna anului 1979, fiind terminate lucrările de construcție a noului local al Arhivelor Statului din strada Mihail Kogălniceanu, sediul filialei se stabilește aici.

Filiala Arhivelor Statului Vaslui și-a desfășurat activitatea în conformitate cu marile sarcini trasate de documentele de partid, alăturîndu-se frontului ideologic, perfecționîndu-și neconținut activitatea. Au fost îmbunătățite substanțial condițiile de păstrare și conservare a materialului documentar, iar capacitățile de depozitare au fost sensibil lărgite, mai ales în urma construirii noului local. Fiind încadrată cu personal competent (studii superioare și medii) Filiala județului Vaslui a Arhivelor Statului și-a putut desfășura activitatea la un nivel calitativ nou. Cadrul juridic creat de prevederile Decretului 472/1971 privind Fondul Arhivistic Național, cu îmbunătățirile aduse în 1974, a oferit personalului filialei noi posibilități de ridicare a nivelului activităților de profil. Colectivul filialei s-a preocupat și continuă să se preocupe și în prezent de o serie de probleme în această direcție, dintre care amintim : instruirea personalului de la întreprinderile și instituțiile existente în cuprinsul întregului județ în vederea însușirii și aplicării conținutului legislației arhivistice ; preluarea documentelor de interes istorico-documentar și practic de la instituțiile de pe raza județului ; achiziționarea documentelor istorice de la persoane fizice etc. Aceste activități au dus la creșterea în cantitate și calitate a tezaurului arhivistic local. De-a lungul existenței sale, filiala a preluat aproape toate arhivele create de instituțiile și întreprinderile din județ, de la înființarea lor și pînă în 1950, precum și unele fonduri de după 1950.

1785 noiembrie 21. Iași. Alexandru Ioan Mavrocordat vv. dă în stăpînire Mariei vorniceasa, o bucată de loc din Iași, în mahalaua Muntenimii de Sus.

În prezent filiala păstrează un număr de 834 fonduri, însumând peste 4.000 m. l. poliță raft arhivă.

Filiala oferă cercetătorilor din cele mai diverse domenii posibilități largi de informare asupra dezvoltării economice, sociale, politice și culturale a județului în special și parțial și asupra zonelor învecinate, din perioada cuprinsă între anii 1448—1950.

VALOAREA TEZAURULUI DOCUMENTAR

Fonduri administrative

Prefecturile județelor Fălciu, Tutova și Vaslui. Din categoria fondurilor administrative, fondurile Prefecturilor județelor Fălciu, Tutova și Vaslui au deosebită valoare științifică, cultural-educativă și practică. Din materialul documentar creat de aceste instituții între anii 1832—1950, filiala păstrează numai o parte. Astfel, fondul Prefecturii județului Fălciu, împreună cu un fragment din fondul Isprăvniceii ținutului omonim, oferă informații documentare din anii 1846—1950; materialul arhivistic din perioada 1846—1918 este însă fragmentat datorită numeroaselor lipsuri. Din fondul Prefecturii județului Tutova ne-au rămas documente din perioada cuprinsă între anii 1911—1950, păstrându-se și un dosar din 1859—1861, în timp ce de la Prefectura județului Vaslui sînt materiale documentare din anii 1862—1950. Lipsurile mari din aceste fonduri s-au datorat masivelor distrugerii cauzate în special de evenimentele legate de cel de-al doilea război mondial, de organizarea necorespunzătoare a formării și păstrării arhivelor administrative, precum și de lipsa de răspundere a responsabililor de arhivă.

Cu toate pierderile din aceste fonduri, documentele care s-au păstrat conțin date prețioase privind evoluția organizării administrative, a vieții economico-sociale, culturale și politice a acestor

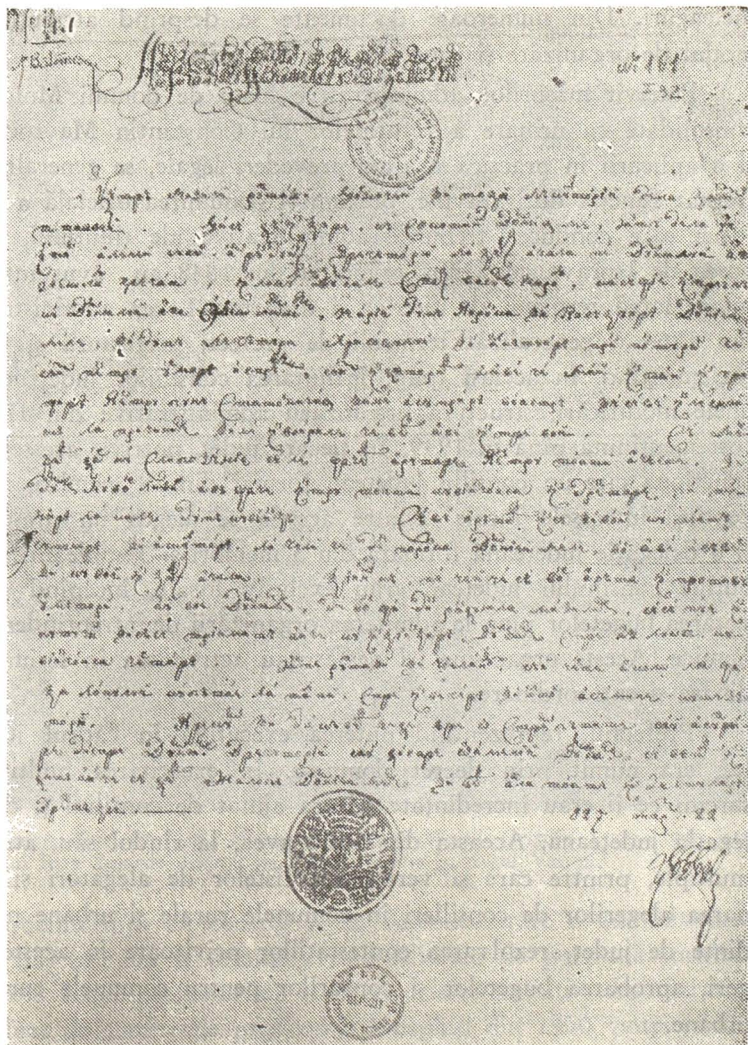
Handwritten text in a cursive script, likely a letter or document. The text is written on a single sheet of paper and is mostly illegible due to fading and the style of the handwriting. The script is a form of cursive used in the 17th or 18th century. The text is written in a single column and appears to be a personal or official communication. The paper is aged and shows signs of wear, including creases and discoloration. The handwriting is dense and fills most of the page.

1803 august 8. Privilegiu prin care Alexandru Moruzi vv. scutește pe Toader Borș postelnic, de toate dajdiile Vistieriei.

1827 martie 22. Ioan Sandu Sturdza vv. înștiințează pe mazili, ruptași, vorniceși și pe ceilalți locuitori din ținutul Tutova că a numit ca ispravnic pe Neculai Greceanu agă.

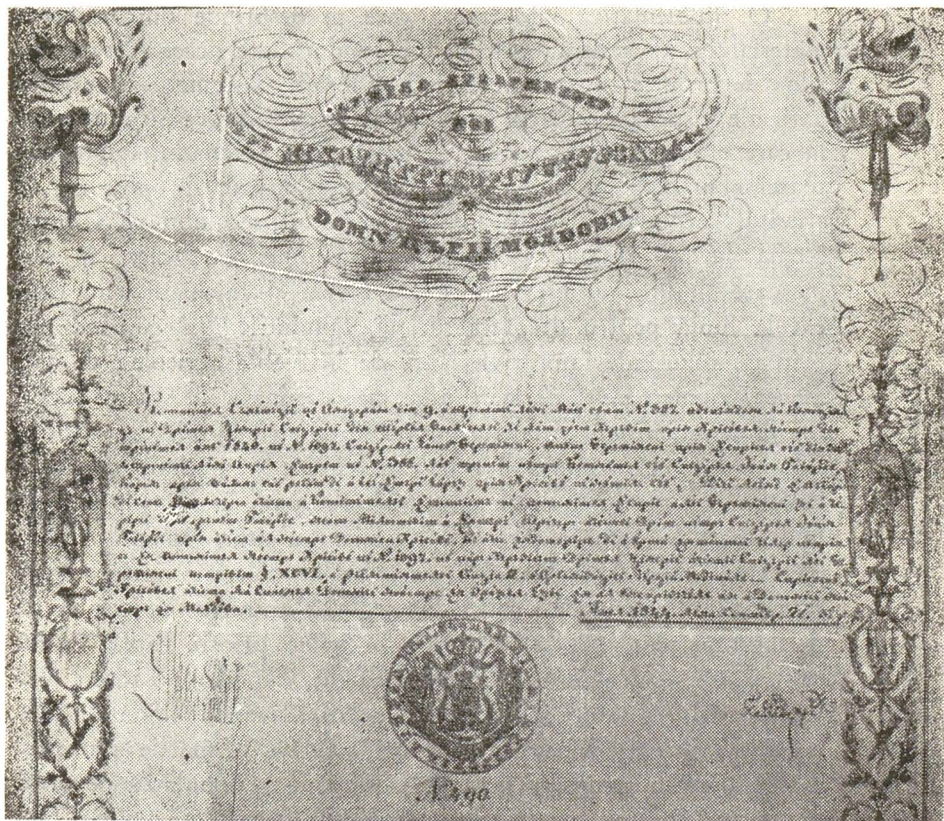
meleaguri. Din numeroase documente se desprind atribuțiile și modul de organizare și funcționare a instituției.

Potrivit măsurilor administrative luate de domnii Moldovei, consolidate ca urmare a reformelor lui Constantin Mavrocordat și a aplicării în practică a altor prevederi legale, se generalizează treptat funcția de ispravnic, precum și denumirea oficială a instituției care conducea treburile administrative ale ținutului, adică aceea de Isprăvnicie. După revoluția din 1848 au avut întrebuințare largă termenii de district și dregător. Legea administrativă din 1864 a generalizat termenii de prefect, prefectură și județ, reglementînd, în același timp, înființarea consiliilor județene. Cu unele modificări, structura organizării administrative din 1864 a fost menținută pînă în 1949. În fiecare județ, potrivit acestei legi, funcționa cîte un consiliu județean format din 18 membri, reprezentînd interesele locale. Dintre aceștia se alegea un președinte și o delegație județeană formată din 3 membri și 3 supleanți. Atribuțiile consiliului județean erau exclusiv locale, începînd de la votarea bugetelor pînă la admiterea organizării de întreprinderi economice. Aceste organisme își desfășurau activitatea în sesiuni ordinare și extraordinare.

Prefectul, reprezentînd puterea executivă în cadrul județului, era numit prin decret domnesc. În exercitarea multiplelor sarcini ce îi erau încredințate, el era ajutat de consiliul și de delegația județeană. Aceasta din urmă avea, la rîndul său, atribuții multiple, printre care și verificarea listelor de alegători și validarea alegerilor de consilieri în comunele rurale și urbane nereședințe de județ, rezolvarea contestațiilor privitoare la aceste alegeri, aprobarea bugetelor și conturilor pentru comunele rurale și urbane.

Modificări în organizarea administrativă a țării au survenit în 1938, cînd, alături de unitățile administrative existente, s-au organizat ținuturile. Dacă plășilor și județelor li s-a atribuit rolul

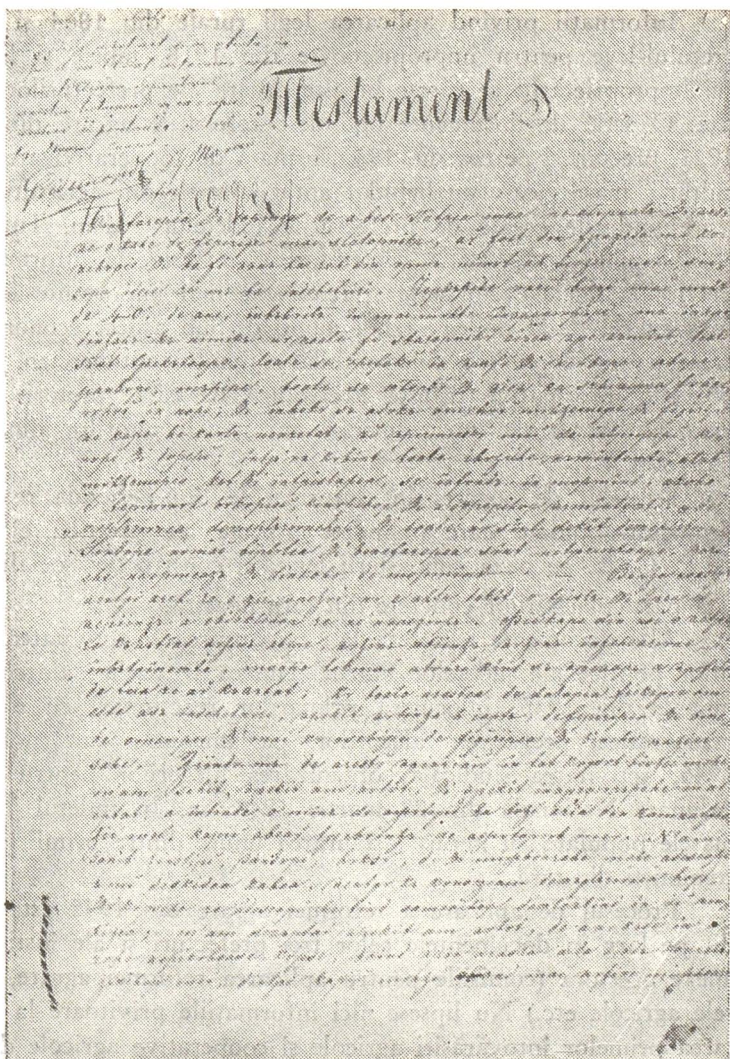

1844 septembrie 21. Iași. Hrisov prin care Mihail Grigore Sturza vv. întârește lui Ioan Baiarde dreptul de a ține spișerie în tirgul Vaslui.

de circumscripții de control și de desconcentrare a administrației generale, comuna și ținutul aveau calitatea de persoană juridică. În 1949 locul prefecturilor și al celorlalte unități administrative este luat de comitetele provizorii. Începînd din 1950, potrivit Decretului nr. 259 din 28 decembrie, atribuțiile administrative ale fostelor prefecturi sînt preluate de Sfatul Popular al regiunii Bîrlad.

O problemă importantă care se desprinde din studierea materialului documentar al acestor fonduri este aceea a raporturilor de proprietate dintre moşieri şi ţărani, a numeroaselor obligaţii ale ţăranilor faţă de latifundiari, a prigonirilor şi abuzurilor la care erau supuşi de moşieri şi arendaşi, a sistemului împovăraătoarelor învoieli agricole. Acestea sînt o dovadă în plus că, la sfîrşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului XX, problema agrară căpătase o deosebită ascuţime. De aceea, în numeroase rînduri ţăranii vasluieni, tutoveni şi fîlcuieni s-au ridicat la luptă pentru dreptate socială. Fondurile mai cuprind numeroase cazuri de împotriviri faţă de învoielile agricole ; de asemenea, numeroasele plîngerii adresate stăpînirii de către ţărani relevă antagonismul raporturilor acestora cu stăpînirii de moşii şi cu arendaşii. Lupta ţăranilor pentru pămînt şi dreptate socială a culminat cu marea răscoală din 1907. Începută în primele zile ale lunii martie, răscoala ţăranilor vasluieni a atins punctul culminant între 6 şi 9 martie cînd au avut loc ciocniri violente între răsculaţi şi trupele de ordine. Răscoala a antrenat în aria ei de desfăşurare peste 20 de localităţi din judeţ, printre care : Vultureşti, Buhăeşti, Negreşti, Munteni, Lipovăţ, Zăpodeni, Tanacu, Valea Rea, Moara Grecilor, Chiţoc, Glodeni, Căzăneşti, Moara Domnească, Ivăneşti, Pungeşti, Codăeşti ş.a. La 7 martie numeroşi ţărani din împrejurimi, la care s-a adăugat populaţia nevoiaşă din oraşul Vaslui, au străpuns cordonul format din soldaţi, îndreptîndu-se spre Prefectura păzită de trupele de jandarmi. După ce aceştia au deschis focul are loc o ciocnire sîngeroasă în urma căreia au căzut mai mulţi morţi şi cîteva zeci de răniţi din rîndul ţăranilor, dar s-au semnalat victime şi din rîndul soldaţilor. Abia după 2 zile, răsculaţii au putut fi scoşi din oraş. Fondul Prefecturii judeţului Vaslui cuprinde şi informaţii referitoare la măsurile luate de autorităţi împotriva ţăranilor răsculaţi, precum şi la impresia adîncă pe care răscoala a produs-o asupra unor pături largi ale opiniei publice progresiste.

1854 ianuarie 30. Birlad. Testamentul lui Neculai Roșca Codreanu care donează fonduri pentru înființarea unei școli de fete și a unui spital în Birlad.

Informații privind aplicarea legii rurale din 1864 și a Decretului-lege pentru împrăștiere din 1918, tabele și liste cu cei împrăștiți se găsesc în alte dosare ale prefecturilor amintite. O serie de documente oglindesc reformele agrare din 1864, 1921, precum și pe cea din 1945, urmată de cooperativizarea agriculturii, măsuri care au lichidat antagonismele din agricultură.

Fondurile create de prefecturile județelor Fălciu, Tutova și Vaslui pun la dispoziția cercetătorilor o serie de informații cu privire la unele evenimente și fenomene mai importante în legătură cu cel de-al doilea război mondial. Sub aspect economic s-a creat o opinie publică defavorabilă regimului antonescian. În rapoartele informative trimise Prefecturii de către pretori iese în evidență starea de spirit antirăzboinică a locuitorilor din satele județului.

Deosebit de bogate sînt informațiile din perioada revoluției democrat-populare care oglindesc aspecte ale politicii elaborate de P. C. R. pe baza cunoașterii legității construcției socialismului și a particularităților concrete din țara noastră.

Alte documente se referă la : constituirea și activitatea consiliilor politice ale județelor Fălciu, Tutova și Vaslui, alegerile comunale din 1945, înlocuirea primarilor reacționari cu elemente democratice, pregătirea alegerilor parlamentare din noiembrie 1946, activitatea sindicală, organizarea alegerilor pentru Marea Adunare Națională din 28 martie 1948 ș.a. În județul Tutova, masele populare au impus instaurarea unuia dintre primii prefecți comuniști din țară.

Procesul de aplicare a reformei agrare din 1945 este oglindit pe larg în documentele celor trei prefecturi și ale instituțiilor anexe acestora (comisiile pentru aplicarea reformei agrare, camele agricole etc.) Nu lipsesc nici informațiile privitoare la înființarea primelor întovășiri agricole și cooperative agricole de producție.

Date valoroase care completează tabloul economic al țării în această perioadă sînt furnizate de o serie de situații statistice în-

Полі Анна Іванівна аристократка

[illegible][illegible]

Въсѣмъ покаянію въ грѣхъ и грѣшн. покаянію

Дани не сохуца ии сохуца пророци ии пророци сѣи сѣи ии
 рѣ попи дитяи нехотѣ ии дитяи нехотѣ дитяи лѣ дитяи
 ии дитяи сѣи ии дитяи ии дитяи ии дитяи ии дитяи ии
 не рѣ ии дитяи сѣи ии дитяи ии дитяи ии дитяи ии
 рѣ дитяи сѣи ии дитяи ии дитяи ии дитяи ии дитяи ии
 стѣи ии дитяи сѣи ии дитяи ии дитяи ии дитяи ии дитяи ии

tocmite de oficiile economice cu privire la numărul fabricilor din cele trei județe amintite, al cooperativelor de aprovizionare, desfacere și consum, al mașinilor agricole etc. De asemenea, remarcăm documentele care relevă unele măsuri administrativ-gospodărești luate de prefectură, măsuri impuse de schimbările intervenite în viața întregii țări. Aceste documente se referă la înființarea comitetelor de coordonare comunale consultative de sub președenția primarilor, organizarea asociațiilor comunale, planurile de lucrări gospodărești și rapoartele privind realizarea acestora, instalarea comitetelor provizorii la comune și plăși, situația întreprinderilor naționalizate.

În domeniul edilitar, documentele prefecturilor amintite ne informează despre refacerea, modernizarea și întreținerea drumurilor, construirea și refacerea podurilor, a unor școli, dispensare, spitale ș.a. Din aceeași perioadă aflăm și date despre înființarea primelor comitete cetățenești de electrificare a satelor, despre programul de refacere a distrugerilor cauzate de război, precum și despre prevenirea inundațiilor provocate de revărsările râului Bîrlad.

Alte probleme care se desprind din studierea acestor fonduri sînt: activitatea sanitară și veterinară, evoluția culturală și a învățămîntului, mișcări de populație.

Primăriile orășenești. Filiala Arhivelor Statului județul Vaslui a mai preluat fondurile primăriilor orășenești de pe raza actualului județ Vaslui: Primăria orașului Bîrlad (1832—1949), Primăria orașului Huși (1864—1950) și Primăria orașului Vaslui (1909—1950).

Problemele care se desprind din cercetarea acestor fonduri sînt numeroase deși, în dese cazuri, din cauza golurilor existente, ele nu pot face întotdeauna obiectul unei cercetări. Cu toate acestea, o parte din atribuțiile primăriilor, mai ales în calitatea lor de organe executive, se reflectă în materialul arhivistic existent. Aceste fonduri cuprind ordine și circulare ale instituțiilor adminis-

trative centrale și județene, referate, memorii, bugete și acte contabile, devize, planuri de construcții edilitare și de sistematizare ale orașului, autorizații de funcționare pentru firmele comerciale, probleme legate de învățământ și cultură. Unele dosare conțin referiri la activitatea unor personalități pe plan politic sau cultural de nivel național, legate prin naștere sau activitatea lor de localitățile județului. Fondurile primăriilor orașanești amintite cuprind și informații legate de starea de spirit a populației, referiri la sabotajele întreprinse împotriva mașinii de război fasciste, lipsa produselor de pe piață, realități care au adâncit criza regimului antonescian. Fondul Primăriei orașului Huși cuprinde și date despre militarii din acest oraș care au făcut parte din Divizia „Tudor Vladimirescu”, unitate care în august 1944 a primit botezul focului în bătălia de la Deleni, lângă Vaslui. Materialul arhivistic prezintă o importanță deosebită datorită bogăției de informații referitoare la înfăptuirea revoluției democrat-populare pe raza actualului județ Vaslui.

Preturile. Un rol important în vechea organizare administrativă a Moldovei l-a avut plasa care a apărut ca unitate administrativ-teritorială încă din prima jumătate a sec. al XVIII-lea sub denumirea de ocol. Conducerea ocoalelor a fost încredințată ocolășilor iar mai târziu se stabilește că „în fiecare ocol va fi câte un privighetoriu ales de vorniceii satelor”, avînd atribuții bine stabilite, lărgite în 1840: apărarea avutului locuitorilor, sarcini sanitare, obligații privind efectuarea lucrărilor agricole, întreținerea drumurilor și podurilor, construirea și întreținerea magaziiilor de rezervă, menținerea ordinii în sate, supravegherea activității arendașilor ș.a. Din 1864 această subunitate administrativă primește numele de plasă iar conducătorul său este numit subprefect, inspector comunal, administrator de plasă, prim pretor și apoi pretor fiind reprezentant al puterii centrale, însă subordonat prefectului și cu autoritate restrînsă la limita plășii pe care o conducea. Lipsită de viabilitate, această subunitate administra-

1877 decembrie 12. Mircești. 11. dec. 1877

Amica mea

Nu creșterea la caritate în un ospital sau într-o altă instituție
 în fața ei în 60 exemplare de fața ei. Dăruirea este pe a se
 vândut a fost spitalului, celălalt a fost dintr-o caritate
 al lui de care eu, pe care știu că este foarte
 că, și pe care am văzut în fața ei și pe care am văzut
 dintr-o caritate, pe care a fost, și dintr-o caritate
 care a fost dintr-o caritate.

Dacă vrei, dăruiește-mi dintr-o caritate
 pe care vrei

Y. Alecsandri

Amica mea

Dacă vrei, dăruiește-mi dintr-o caritate
 pe care vrei

1877 decembrie 12. Mircești. Serisoarea prin care Vasile Alecsandri oferă prețul
 a 60 ex. din „Dumbrava Roșie” „Comitetului doamnelor Birlădene pentru aju-
 torarea ostașilor răniți”.

tivă a fost supusă permanent procesului de arondare și rearondare. Astfel, județul Fălciu era împărțit în 1892 în trei plăși : numărul acestora s-a ridicat la opt în 1904, la zece în 1908 pentru ca în 1911 să fie stabilit la cinci.

În depozitele filialei se păstrează 10 fonduri de prețuri de pe raza actualului județ Vaslui : Pretura plășii Codăești, Pretura plășii Crivești, Pretura plășii Delești, Pretura plășii Fălciu, Pretura plășii Murgeni, Pretura plășii Negrești, Pretura plășii Puiești, Pretura plășii Pungești, Pretura plășii Unțești și Pretura plășii Zorleni.

Unitățile arhivistice păstrate de la preturi nu acoperă decât o perioadă relativ scurtă (1915—1950), dar și acestea avînd lip-suri însemnate. De regulă, în arhivele create de aceste instituții se găsesc următoarele categorii de documente : bugete ale primăriilor comunale, procese-verbale privind exproprierea de moșii și aplicarea reformelor agrare din 1921 și 1945, note și rapoarte informative privind starea de spirit a populației, situații privind evoluția demografică în comunele rurale care compun aceste plăși, probleme privind dezvoltarea economică, evoluția proprietăților agricole, activitatea culturală, învățămîntul. Informațiile din aceste fonduri completează într-o oarecare măsură golurile rezultate din distrugerea unor arhive create de primăriile comunale.

Primăriile comunale. Sfaturile populare comunale. În evul mediu satul și-a păstrat o organizare și o conducere proprie, formată din oameni aleși de întreaga obște sau numiți de autoritatea centrală, de reprezentanții locali ai acesteia sau de boieri, avînd atribuții fiscale, judecătorești, administrative și militare. Odată cu dezvoltarea capitalismului, vechea organizare a așezărilor rurale s-a modificat prin legea administrativă din 1864 care a înființat comunele, unități administrative care cuprindeau mai multe sate. În același timp s-au înființat consiliile comunale, organe deliberative alese. La conducerea comunei era numit un primar ca organ al puterii executive.

Comitetulu Dómnelorú Barladene pentru ajutorul ostaşilor români râniţi.

A P E L U.

După informările ce avem, încurându-lă să a scrie în organul nostru, un număr de 40—50 ostaşi răniţi. Ei vin spre a afla ajutorul şi îngrijire la noi. Astu-felu, caritatea barladenă, căreia chemată a da concursul său directu în aceste momente de mare înecare naţională.

Ună spitală trebuie a se forma în celă rasi scutit timpu. Mijlocele de care dispune comitetulu, sunt foarte restrânse. Mare este lăsa, speranţa şi încrederea sa în înaltulu simţu de generositate patriotică a barladenilor. La aceste facium, celu mai căldurosu apelu.

După socotala făcută, înfiinţarea unui pătă, cu toate ale lui; costă dela 80—90 franci; iar întreţinerea lui, 60 franci pe lună.

Nu pôte fi mulţumire sufletescă mai mare, decât aceea ce cineva se scie ca în patulu oferitu, sau întreţinutu de el, unu bravu fiu alu Romaniei, află uşurarea suferinţeloru sale; îngrijirea raneloru sale gloriose, dobândite în apărarea Patriei şi a Independenţei naţionale! care dintre D-voastră, onorabili concetăţeni, nu va vroi să se creze o asemenea mulţumire sufletescă?

Grăbiţi, ve implorăm cu căldură, grăbiţi a veni fie care se depună partea sa, pentru îndeplinirea acestei mari datorii creştineşti şi naţionale.

Adresaţi acestu apelu, cu deosebire către cei mai avuţi. Deschideţi largu mână d-vo; daţi, daţi pentru ostaşi romani. Ei au dat sângeru lor, au riasatu victiu lor, astăzi rancu lor sangerande şi dureroase reclama îngrijirea d-vo. Dumnezeu alu Romanilor, înscrie faptele d-vo. în marea carte a eternităţii, şi cea ce veţi da astăzi vi se va înalpa în multu în bine-cuvântarea cerască şi în recunoştinţa viitorulu.

Cei ce nu despuna de banu, se vie a oferi obiecte; prostiri, cămeşi scuma, pănuza, comprese, totulu este primitu pentru că de toate este nevoie.

Comercianţi, bacali, pitari, căsapi, oferiţi fiecare câte ceva ca ajutoru zilnicu sopenu, hârtiari, pâine, carne, şi care după puterea şi după dărnicia inimii sale.

Declaraţiunile se primescu în toate zilele în localulu intrunirilor Casei D. I. Diamandii, sau în localulu Spitalulu Casei N. Roşca—Codreanu (foste Optican).

D-lu Prefectu al judeţulu şi D-lu Primaru rugaţi fiindu de Comitetu sau înscriaţi asemenea de a transmite Comitetulu toate declaraţiunile ce s-ar da către D-loru.

Toate oferiţile se vor publica în Buletinul Comunal şi în alte ziare.

Membrelu Comitetulu

Cleopatra E. Diamandii
Iosiphine Stourza
Agreptua Roseti
Aristiţa Nann
Anna Gache
C. Codrescu
C. Zepadatu

1877 f.l.z., Birlad. Apelul „Comitetului doamnelor Bîrlădene pentru ajutorul
ostaşilor români răniţi“.

Arhivele primăriilor comunale au fost constituite, prin urmare, începînd din anul 1864. Din cauza condițiilor necorespunzătoare în care s-au păstrat, a lipsei de grijă față de acte, au ajuns pînă la noi puține din materialele documentare create de primăriile comunale din județ. De-a lungul activității lor, primăriile comunale au creat dosare referitoare la probleme administrative, economice, stare civilă, registre de procese-verbale ale consiliilor comunale, de intrare-ieșire, de stare civilă, agricole și financiare. Materialele documentare create de aceste instituții păstrează și informații privind personalul primăriilor. Alte dosare se referă la situații statistice în care se păstrează informații privind evoluția demografică, starea civilă și materială a locuitorilor, ocupațiile lor. Uneori aceste fonduri păstrează și informații privind „industria” sătască (morăritul, olăritul etc.) Documentele privind reformele agrare din 1864, 1921 și 1945 oferă uneori destul de complete, privind modul în care au fost înzestrați cu pămînt țăranii de pe meleagurile vasluiene. Prețioase sînt și informațiile privind lupta forțelor democratice pentru cucerirea hegemoniei în organele locale ale puterii de stat în anii 1944—1947, desfășurarea campaniei electorale din 1946 și victoria B. P. D. din noiembrie același an, adîncirea continuă a procesului revoluționar. De asemenea, informațiile oferite de fondurile sfaturilor populare comunale completează imaginea asupra revoluției socialiste la sate, asupra procesului de cooperativizare.

Dintre fondurile create de primăriile comunale de pe raza actualului județ Vaslui, o parte acoperă, cronologic, întreaga perioadă de existență a acestor instituții (1864—1950). Dintre acestea menționăm : Primăria comunelor Berezeni, Cosmești, Dănești, Ferești, Suletea (1862—1950), Tîrzii și Todirești (1865—1950). De asemenea, colectivul filialei a preluat și arhivele create de celelalte primării comunale de pe raza actualului județ Vaslui. Împreună cu arhivele sfaturilor populare comunale, ele pot oferi cercetătorului date noi, uneori complete, privind dezvoltarea so-

REGISTRUL STAREI CIVILE

PENTRU NAȘTUTI

Actul de Naștere

Am înregistrat în acest registru, în ziua de 16 octombrie 1871, la ora 12, în localitatea Birzești, județul Iași, următorul act de naștere:

Un băiețel, născut în ziua de 16 octombrie 1871, la ora 12, în localitatea Birzești, județul Iași, din căsătoria între domnul I. C. Frimu și doamna Maria Frimu, născută Popescu, amândoi de legală vârstă și cu stare civilă căsătorită.

Băiețelul este de sex masculin, cu păr negru, ochi albaștri, înălțime de 50 cm, greutate de 3 kg, sănătos și plin de viață.

Actul de naștere este înregistrat în cartea nr. 1, la pagina 10, în rubrica "Nașteri".

Înregistrat de: [semnătură]

Actul de Naștere

[semnătură]

16

1871 octombrie 4/16. Birzești. Actul de naștere al lui I. C. Frimu.

cial-economică a comunităților vasluiene în perioada modernă și contemporană.

În depozitele filialei există și arhive create de alte unități administrative : Sfatul Popular al regiunii Bîrlad (1951—1956) și sfaturile populare ale raioanelor : Bîrlad (1951—1968), Codăești (1951—1956), Huși (1951—1968), Murgeni (1951—1960), Negrești (1951—1968) și Vaslui (1951—1968).

Epitropia Casei Obștei târgului Bîrlad. Prin particularitățile informațiilor pe care le oferă fondul Epitropia Casei Obștei târgului Bîrlad completează cu date prețioase imaginea trecutului istoric al acestei vechi așezări moldovenești.

Moșia târgului Bîrlad cuprindea vatra târgului împreună cu terenul arabil și imașul care înconjurau așezarea. Hotarele sale sînt stabilite de Ștefan cel Mare, prin hrisovul din ianuarie 1495. Ea a fost „loc drept domnesc” pînă în 1757 cînd, în urma daniei domnului Constantin Racoviță trece în proprietatea mănăstirii „Proorocul Samuil” din Focșani, după o hotarnică la care participă ispravnicul și șoltuzul din Bîrlad. Amenințați de dominația boierească, tîrgoveții cer garanții pentru vatra târgului, pentru case și grădini. Dar, în 1784, domnul Alexandru Mavrocordat acordă căminarului Iordache Balș vatra târgului Bîrlad (danie confirmată în 1792 de Alexandru Moruzi voievod) împreună cu bezmenul *, mortasipia **, taxele pe băuturi. La scurt timp, locuitorii cer să li se acorde vechea libertate, pe temeiul actului original, scris în limba slavă, de la Ștefan cel Mare, act pe care, între timp, îl recuperaseră. De aceea, domnul Mihail Suțu convoacă Divanul domnesc pentru examinarea conflictului dintre tîrgoveții bîrlădeni și Iordache Balș „după așezămînt și obiceiurile pămîntului”. Stă-

---

* Taxă percepută în urma înțelegerii dintre două părți pentru închirierea unor proprietăți (case, dughene, terenuri etc.)

** Taxă percepută pentru sacrificarea vitelor.

Vol. 159

CUPRINDEREA

1882

fiica d. Gheorghe Turcanu
de profesie fura
domiciliata in v. b. alui
si a d. Margarintza Turcanu moarta
seoru a lui in caracteris pe
ora paruta Kharis
de religie ortodoxa
fura profesie
domiciliata in v. b. alui
matru de 27 ani m. joara
fiica a d. Gavril Kharis
de profesie cunosc
fiica d. Theodor Kharis
amandei domiciliati in v. b. alui
si brog d. Primos a in v. b. alui con
til publicata comp. un legat pentru
celebrare acestui cas. tori

1882. Vaslui. Fragment din actul de căsătorie al lui Constantin Țurcanu („Po-
neș Curcanul”).

pînirea boierească asupra vetrei târgului este astfel înlăturată dar exploatarea târgoveților de către proprietarul moșiei a continuat.

La începutul secolului al XIX-lea, moșia târgului Bîrlad este proprietatea Profirei Miclescu care, la căsătoria cu spătarul Nicolae Dimachi, o primise ca zestre de la tatăl ei, stolnicul Dimitrie Miclescu. Noul proprietar, Nicolae Dimachi supune pe târgoveți la multiple impuneri, fapt care a generat numeroase judecăți și jalbe către domnie. Stimulați și de ispravnicul Ioniță Iamandi, bîrlădenii se plîng din nou la domnie în 1814. De aceea, la 14 decembrie 1814, din dispoziția domnului Scarlat Alexandru Callimachi, boierii divanului redactează o anafora în care se vorbește despre „orașele domnești” scoțîndu-se în evidență importanța economică a Bîrladului, „fiind și orașul acesta din cele dintîi și mai vechi orașe domnești și în chentru, unde se reazimă nădejdea și tot aliș-verișul norodului părții de gios”. Astfel, Profira Dimachi este obligată să vîndă bîrlădenilor moșia din jurul târgului cu suma considerabilă de 180.000 lei, înlăturîndu-se complet stăpînirea boierească asupra Bîrladului. Un nou conflict izbucnește la scurt timp de data aceasta între târgoveți și vornicul Constantin Paladi, care și-a extins hotarul moșiei sale Cetățuia asupra unor locuri din târg. Conflictul se încheie însă în 1837 cînd vornicul Iancu Giurgea cumpără prin mezat, pentru bîrlădeni, moșia Cetățuia cu suma de 1.420 galbeni.

În cursul luptei pentru emancipare de sub dominația feudală, târgoveții din Bîrlad s-au constituit într-o obște care avea în frunte o Epitropie, instituție cu drept de municipalitate, de judecată și de notariat în ceea ce privește târgul și moșia lui. Epitropia Casei Obștei târgului Bîrlad exista încă din 1803, fiind cea mai veche instituție de acest gen din Moldova. Prin hrisovul din 30 august 1816 se stabilesc statutul și atribuțiile Epitropiei. Ca și alte documente din fond, hrisovul este deosebit de important din punct de vedere istoric deoarece cuprinde priveriști și obiceiuri ale pămîntului premergătoare organizării municipale.

Amul pekar 18-18-2

Năutul în   bălăuș   plou   la anul   luna
 de cântec   de rădăcină   cântecul   cântecul   prețuitor
 porțană   încreș   încreș   încreș   încreș
 a călărie în   încreș   încreș   încreș   încreș
 a călărie în   încreș   încreș   încreș   încreș

DIRECTIONS OF STUDY	TRIMESTER I			TRIMESTER II			TRIMESTER III			TRIMESTER IV			TOTAL			REMARKS
	MONTH	1914		MONTH	1914		MONTH	1914		MONTH	1914		MONTH	1914		
		1	2		1	2		1	2		1	2		1	2	
Transverse	0.1			0.1			0.1			0.1						
Longitudinal	0.6			0.6			0.6			0.6						
Transverse	0.1			0.1			0.1			0.1						
Longitudinal	0.1			0.1			0.1			0.1						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4			0.4			0.4			0.4						
Longitudinal	0.4			0.4			0.4			0.4						
Transverse	0.4		</													

Executive

Lawrence

<https://biblioteca-digitala.ro> / <http://arhivelenationale.ro>

Din condițiile de plată a moșiei răscumpărate reiese caracterul obștesc al proprietății. Pentru grija veniturilor obștești și pentru orice interes al târgului se alegeau șase epitropi de către întreaga obște. Epitropia avea o serie de obligații prevăzute în hrisov și astfel, „mîntuindu-se plata cumpărăturii moșiei și a cheltuielilor, banii ce se vor aduna la casa obștească de către epitropi să se cheltuiască în trebuințele folosului... după socotința obștească”.

În 1832, Eforia orășanească preia funcțiile și atribuțiile municipale ale Epitropiei. Aceasta rămîne o instituție arbitrară, fără control, epitropii neînțelegînd prin obște totalitatea locuitorilor, fiind în legătură cu un număr restrîns de tîrgoveți care risipeau veniturile adunate de la proprietatea obștească. Pierzîndu-și atribuțiile municipale, Epitropia devine, la scurt timp după înființare, o vătășie particulară de sine stătătoare condusă de un grup restrîns de tîrgoveți. Aceștia nu mai respectau prețurile de vânzare a locurilor stabilite în regulamentul întocmit de întreaga obște, ci le făceau după bunul lor plac. Judecata pricinilor dintre tîrgoveți trece, după 1832, în competența organelor judecătorești.

Pîna la sfîrșitul sec. al XIX-lea Ministerul de Interne a cerut în numeroase rînduri revizuirea bugetelor, de fiecare dată lovindu-se de refuzul epitropilor sub cuvînt că nimeni nu are dreptul să se amestece în treburile lor. În 1905 intervine legea pentru desființarea Epitropiei, instituție care, pierzîndu-și caracterul obștesc, abuzează de veniturile cuvenite locuitorilor. Vîrfurile interesate au reînființat-o din 1907 pîna în 1912 cînd este iarăși desființată. Între 1937—1949 instituția funcționează din nou, cu mici întreruperi.

Cel mai vechi document din fond este un hrisov al lui Alexandru Șutu din 7 decembrie 1801 în care se hotărăște locul unde urma să se țină adunările de tîrg din Bîrlad. Anaforaua boierilor din decembrie 1814 și documentele legate de procesele bîrlădenilor cu spătarul Neculai Dimachi, cele privind cumpărarea moșiei de la Profira Dimachi-Miclescu cît și hrisovul de înființare a Epi-

tropiei Casei Obștei târgului Bîrlad sînt de asemenea acte de o deosebită importanță care fac parte din fond. Documentele ulterioare cuprind informații legate de rotunjirea proprietății prin noi cumpărări.

În afară de aceste documente, din care reiese o parte din istoricul instituției, fondul mai cuprinde și hotărnicii și măsurători făcute de epitropi, mărturii de hotare, proteste către organele centrale pentru menținerea sau reînființarea instituției, chitanțe și însușiri între târgoveți, cereri ale acestora pentru acordarea sau recunoașterea dreptului la pășune precum și acte de vânzare-cumpărare. Un întreg dosar cuprinzînd copii și documente originale din secolul al XIX-lea și al XX-lea se referă la vânzări și închirieri de locuri, precum și la învoieli între târgoveți pentru diferite proprietăți din târg. Un grup de documente sînt confirmări de stăpînire date de Epitropie către locuitori pentru locurile ce le-au fost repartizate în urma împărțirii moșiei cumpărate de la Profira Dimachi, mai precis a pămîntului pentru cultură, majoritatea situat la marginea Podenilor, „în mahalaua din gios spre ocoul vitelor“. În privința prețului cu care se vindeau aceste locuri, el trebuia să fie stabilit de Epitropie proporțional cu suprafața locului dat în stăpînire.

Actele de vânzare cuprinse în fond scot la iveală evoluția caracterului instituției, înființată la începutul secolului al XIX-lea, în scopul prosperării acestui vechi oraș moldovenesc dar care devine cu timpul un instrument al unei minorități pentru acapărarea terenului din moșia orașului și pentru risipirea nejustificată a veniturilor obștești. În sînul obștei au loc numeroase frămîntări provocate de abuzurile epitropilor. În ciuda faptului că, în anul 1940, numărul obștenilor depășea cifra de 3.000, rolul majorității apare estompat, minoritatea reușind de cele mai multe ori să-și impună hotărârile care le întăreau poziția. Sînt numeroase și conflictele generate de nerecunoașterea de către epitropi a statutului de obștean al unor târgoveți.

1907 martie 29. Huși. Ordonanță de la Tribunalul județului Fălciu privind răsculații din satele Pihna și Tîrzii, județul Fălciu.

N 1302	Stefan J. Ibrăni	N 1311	Stefan J. Ibrăni
N 1303	Ion I. Călbănuș	N 1312	Stefan J. Ibrăni
N 1304	Cămil Ibrăni	N 1313	Stefan J. Ibrăni
N 1305	Ion Ibrăniș	N 1314	Stefan J. Ibrăni
N 1306	Nicolas Ibrăniș	N 1315	Stefan J. Ibrăni
N 1307	Dimitrie Ibrăniș	N 1316	Stefan J. Ibrăni
N 1308	D. Ibrăniș	N 1317	Stefan J. Ibrăni
N 1309	Stefan Ibrăniș	N 1318	Stefan J. Ibrăni
N 1310	Stefan Ibrăniș	N 1319	Stefan J. Ibrăni
N 1311	Stefan Ibrăniș	N 1320	Stefan J. Ibrăni
N 1312	Stefan Ibrăniș	N 1321	Stefan J. Ibrăni
N 1313	Stefan Ibrăniș	N 1322	Stefan J. Ibrăni
N 1314	Stefan Ibrăniș	N 1323	Stefan J. Ibrăni
N 1315	Stefan Ibrăniș	N 1324	Stefan J. Ibrăni
N 1316	Stefan Ibrăniș	N 1325	Stefan J. Ibrăni
N 1317	Stefan Ibrăniș	N 1326	Stefan J. Ibrăni
N 1318	Stefan Ibrăniș	N 1327	Stefan J. Ibrăni
N 1319	Stefan Ibrăniș	N 1328	Stefan J. Ibrăni
N 1320	Stefan Ibrăniș	N 1329	Stefan J. Ibrăni
N 1321	Stefan Ibrăniș	N 1330	Stefan J. Ibrăni

în evoluția instituțiilor românești. Odată cu aceasta sînt create instanțe de judecată pe teritoriul actualului județ Vaslui (Judecătoriale ținuturilor Fălciu, Tutova și Vaslui) care, prin transformări ulterioare aveau să devină tribunalele județelor Fălciu, Tutova și Vaslui. Aceste instituții își desfășoară activitatea între anii 1832—1952. În timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, prin Legea pentru organizare judecătorească din 4 iulie 1865, se stabilea că justiția se face în numele domnului, de către funcțio-

nari numiți de acesta, prin judecătoriile de plasă, tribunalele județene, curțile de jurați, instanțele de apel și Curtea de casație. Personalul fiecărui tribunal era format dintr-un președinte, doi membri, un supleant, un procuror și un substitut de procuror. Pe lângă fiecare instanță se înființa și câte o grefă. Judecătoriile de plasă au fost însă înființate pe baze moderne odată cu Constituția din 1866. Mai târziu, prin legile din 1879 și 1896 sînt înființate judecătoria comunale prin care s-a urmărit adaptarea la noile condiții a vechilor judecătoria sătești, iar prin Legea din 4 martie 1894 s-au înființat judecătoriile de pace. Cu toate modificările ulterioare, aceste instanțe au stat la baza organizării instituțiilor judecătorești din România în perioada capitalistă. Materialul documentar creat de instanțele de judecată care și-au desfășurat activitatea pe cuprinsul actualului județ Vaslui este format din dosare privind cauze civile, penale, comerciale, falimente, firmă, conflicte de muncă ; corespondență cu Ministerul Justiției, cu alte instanțe din județ și din țară și cu instituții administrative ; registre, opise generale, transcrierea actelor autentice, trecerea hotărîrilor adoptate, intrare-ieșire, jurnale de grefă, transcripțiuni, activitatea portăreilor. O parte din materialele documentare se referă la rezistența îndârjită a răzeșilor pentru păstrarea pămînturilor stăpînite de ei de veacuri, în fața ofensivei marii proprietăți boierești și ecleziastice. Din cercetarea actelor se desprind noi dovezi despre formarea și dezvoltarea relațiilor capitaliste în agricultură, despre dezvoltarea industriei și a comerțului în județ, construirea de căi ferate, organizarea băncilor populare de la începutul sec. al XX-lea. Din studierea acestor fonduri cercetătorul poate depista și noi date privind aplicarea reformelor agrare, situații privind suprafețele de pămînt acordate, tabele cu țăranii împroprietăriți. În ciuda faptului că prin reforma agrară din 1864 s-au atribuit țăranilor pămînturi reduse ca întindere sau de calitate necorespunzătoare, marii proprietari au intentat acțiuni de judecată obștilor țărănești pentru acapararea pămînturilor acestora în vederea readucerii lor în stare de dependență.

1. *Alnus*
 2. *Fraxinus*
 3. *Quercus*
 4. *Pinus*
 5. *Larix*
 6. *Juniperus*

1. 19

1. The first step is to identify the problem or question that needs to be answered. This involves understanding the context and the specific requirements of the task.

1909 aprilie 4. Solești. Actul de deces al doamnei Elena Cuza.

Date privind desfășurarea și înfrângerea răscoalei din 1907 din unele localități fălciuane și vasluiene se pot afla din câteva dosare ale fondurilor Curtea cu Juri a județului Fălciu și Tribunalul județului Vaslui. Fondurile Parchetului Tribunalului Fălciu și Parchetul Tribunalului Tutova reflectă starea de spirit a populației nemulțumită de politica dictatorială din anii 1938—1944. Unele documente pun în evidență situația materială precară a maselor populare în anii premergători izbucnirii celui de-al doilea război mondial și în timpul desfășurării lui.

În depozitele filialei, se păstrează acte din care cercetătorul se poate documenta și privitor la alte aspecte ale trecutului melegurilor vasluiene din următoarele fonduri: Tribunalul județului Fălciu (1847—1952), Tribunalul județului Tutova (1834—1949), Tribunalul județului Vaslui (1870—1952), Tribunalul de minori al județului Fălciu (1937—1950), Parchetul Tribunalului Fălciu (1935—1952), Parchetul Tribunalului Tutova (1921—1952), judecătoriale rurale mixte Bîrlad (1906—1952) și Huși (1923—1952), judecătoriale rurale Bălăbănești (1918—1948), Berești (1902—1952), Bîrlad (1913—1947), Bogdănița (1889—1952), Coroiești (1903—1952), Crivești (1926), Fălciu (1903—1952), Ghidigeni (1933—1952), Murgeni (1927—1954), Puiești (1901—1952) și Vutcani (1907—1952), Judecătoria Urbană Bîrlad (1930—1952), Curtea de Juri a județului Fălciu (1871—1933).

Fonduri economice

Din punct de vedere cronologic *fondurile agricole* acoperă perioada anilor 1865—1952, oferind informații privind evoluția agriculturii precum și a relațiilor de producție din acest sector al economiei naționale. Fondurile agricole sînt reprezentate de: instituții agricole din județul Fălciu (1865—1950), Inspectoratul Agricol al județului Tutova (1908—1930), Consilieratul Agricol al județului Vaslui (1918—1930), Consilieratul Agricol al județului

Tutova (1919—1930), Camera Agricolă a județului Vaslui (1931—1949), Camera Agricolă a județului Tutova (1931—1949), Obștea de Arendare „Rîpele“ (1909—1913) și Obștea de cumpărare „Mihail Kogălniceanu“ (1913—1924) din comuna Arsura, județul Fălciu, Regia Exploatărilor Agricole și Zootehnice — REAZIM — Vaslui (1947—1948), REAZIM Bîrlad (1947—1948), precum și celelalte fonduri create după 1950.

Din studierea documentelor acestor fonduri se pot depista date noi privind exproprierile de moșii și aplicarea reformelor agrare din 1864, 1921, 1945. Unele dosare oferă schițe și planuri ale unor moșii, izlazuri, vetre de sat și zone viticole de pe cuprinsul celor trei județe precum și cărți de hotărnicii. De asemenea, un mare număr de documente, în special dările de seamă și situațiile statistice, se referă la aprovizionarea cu semințe, la semănături și la producțiile agricole. Alte informații se referă la prețul muncilor agricole, la situația asociațiilor agricole, a fermelor de stat, la combaterea dăunătorilor și la situația zoosanitară. Aplicarea legislațiilor legate de agricultură, a proiectelor de irigații și desecări, organizarea de expoziții, de cursuri de specializare și înființarea de școli agricole sînt alte probleme care se desprind din studierea acestor fonduri. Ținînd seama de caracterul predominant agrar al acestei zone subliniem că documentele fondurilor agricole pot oferi date prețioase cercetătorilor care vor aborda subiecte referitoare la relațiile agrare în perioada care a urmat după Legea rurală din 1864.

Întreprinderile industriale și comerciale au fost create de puținele instituții și întreprinderi din aceste sectoare economice existente pe raza județului: Camera de Comerț și Industrie Bîrlad (1924—1949), Camera de Comerț și Industrie Huși (1934—1949), Camera de Comerț și Industrie Vaslui (1930—1949), Moara „Unirea“ din Bîrlad (1892—1944), Întreprinderea de Confecții Bîrlad (1946—1968), Fabrica de Vată Bîrlad (1925—1947) ș.a.

Cele câteva întreprinderi industriale existente în această zonă înainte de industrializarea socialistă erau profilate pe prelucrarea materiilor prime agricole pentru consumul local. Puține din ele, ca de exemplu Fabrica de Textile din Vaslui care, în ciuda titlaturii, era numai o topitorie de cîneapă, furniza produse pentru necesitățile economiei naționale.

În prezent, sînt în curs de preluare unele fonduri ale instituțiilor și întreprinderilor apărute pe harta județului după anul 1950. Printre acestea menționăm fondul Întreprinderii de Rulmenți din Bîrlad care, în 1983, a sărbătorit trei decenii de la intrarea sa în producție.

Fonduri de credit

Activitatea comercială, industrială și agricolă din actualul județ Vaslui a impus organizarea unor *instituții bancare* încă de la sfîrșitul sec. al XIX-lea. Cele mai puternice instituții de acest gen din cuprinsul județului erau sucursalele și filialele din Vaslui și Bîrlad ale Băncii Românești, la care se adaugă Banca Moldovei de Jos din Bîrlad (1872—1948), Banca Fălciului — Societate Anonimă de acțiuni — (1911—1939), Banca pieții din Bîrlad (1926—1931), Banca Cercului Comercial și Industrial Bîrlad (1912—1943), Banca Comerțului din Huși (1925—1938). Pe baza legislației de la începutul secolului al XX-lea, pe teritoriul județului s-au creat și un număr însemnat de bănci populare satești; pentru asigurarea creditului și înlesnirea operațiilor, băncile populare din unele regiuni s-au federalizat conform legii publicate în 1908. Astfel au luat naștere Banca Federală Tutova cu arhivă din anii 1915—1948 și Federala „Luceafărul” din Huși (1916—1927). Acestea aveau atribuții de coordonare a activităților societăților cooperatiste, de verificarea statutelor acestora, de îndrumare tehnică, procurarea creditului, înlesnirea aprovizionării și desfacerii produselor, strîngerea și coordonarea datelor statistice referitoare

19.

Chloris[illegible]

Order of the *Order of the*

Set Through
the Machine

[illegible]

1880 iulie 7, Vaslui. Actul de naștere al actorului Constantin Tănase.

la mișcarea cooperatistă din raza de activitate a federalei și organizarea propagandei cooperatiste.

Între 1955 și 1960 s-au înființat filiale locale ale Băncii Agricole în vederea înlesnirii cooperației care a devenit un mijloc de creștere a bunăstării materiale a țărănimii. De asemenea, în anii 1947 și 1948 au funcționat sucursale ale Creditului Național Agricol în Bîrlad, Huși și Vaslui.

Arhiva creată de aceste instituții este compusă din acte de încașări, foi de vărsămînt, cereri înaintate centralei din București pentru aprobarea de credite agricultorilor din zonă și circulare emise de Centrala Creditului Național Agricol și a Băncii Naționale a României pentru dirijarea și controlul operațiunilor de credit precum și instrucțiuni privind finanțarea campaniei agricole din anul 1947.

Fonduri culturale

Fondurile : Inspectoratul Școlar al județului Fălciu (1923—1953), Inspectoratul Școlar al județului Tutova (1899—1950) și Inspectoratul Școlar al județului Vaslui (1915—1950) cuprind materiale documentare referitoare la dezvoltarea învățămîntului din localitățile fostelor județe amintite. Unele informații privesc evenimentele istorice legate de primul și al doilea război mondial.

Liceul „Gheorghe Roșca Codreanu” din Bîrlad a fost înființat încă din 1846 sub denumirea de „Clasul real Codreanu”. Între 1858 și 1864 este ridicat la rangul de gimnaziu, iar din 1864 funcționează sub actuala denumire. De la această celebră instituție bîrlădeană filiala păstrează documente din perioada anilor 1889—1947. În afară de informațiile specifice genului de acte create, din fond se pot obține informații despre personalitățile care au funcționat în acest liceu, fie ca profesori (Ioan Antonovici, Petre Constantinescu-Iași, Mihail Berza), fie ca elevi (Alexandru Philippide, Alexandru Vlahuță, Garabet Ibrăileanu, Constantin Chiriță, George Ivașcu, Nicolae Tonitza, Vasile Pârvan, Raicu Io-

I. C. Frimu

nescu-Rion, Ștefan Procopiu, Gheorghe Vlădescu-Răcoasa, Nicolae Bagdasar, Dumitru Bagdasar, Constantin Vasiliu-Rășcanu, Gheorghe Gh. Vântu, căpitanul Grigore Ignat ș.a.).

Fonduri cu valoare informațională deosebită sînt și Liceul „Mihail Kogălniceanu” din Vaslui (1890—1948) și Liceul „Cuza Vodă” din Huși (1889—1948).

În depozitele filialei se găsesc și un număr de 395 de fonduri create de școlile primare rurale, fonduri care, în ciuda faptului că sînt fragmentate, oferă informații despre evoluția învățămîntului de pe meleagurile vasluiene.

Fonduri de muncă și sănătate

Dintre fondurile din această ramură mai importante sînt: Spitalul „Bîrlad și Elena Beldiman” (1867—1945), Serviciul Sani-

tar al oraşului Bîrlad (1887—1951), Serviciul Sanitar al judeţului Tutova (1922—1948), Serviciul Sanitar al judeţului Vaslui (1909—1947), Serviciul Sanitar al judeţului Fălciu (1911—1954), Camera de Muncă a judeţului Fălciu (1936—1946) şi Camera de Muncă a judeţului Tutova (1936—1948). Aceste fonduri oferă informaţii valoroase despre activitatea spitalelor, a circumscripţiilor sanitare, a farmaciilor, a sindicatelor precum şi date despre cursurile de ucenici, numărul şi situaţia întreprinderilor din oraşele judeţului, condiţiile de muncă, date demografice ale unor localităţi, starea igienico-sanitară a populaţiei. Un dosar din fondul „Spitalul Bîrlad şi Elena Beldiman” oferă date preţioase despre activitatea Comitetului „Societăţii Doamnelor Bîrlădene” privind ajutorarea soldaţilor răniţi în timpul războiului de independenţă (1877—1878). Aceasta este una din formele prin care populaţia necombatantă de pe meleagurile vasluiene şi-a adus contribuţia la triumful ideii de libertate naţională a românilor, fiind cu cugeţul şi faţa alături de vitejii dorobanţi care luptau cu arma în mînă pe cîmpiile sud-dunărene.

Colecţii de documente

Colecţiile de documente păstrate la filială reprezintă o sursă de informaţii bogate şi variate privind secolele XV—XIX. Cele peste 1600 de documente din anii 1448—1907 au provenit în majoritatea lor din donaţii. Cea mai importantă colecţie este cea intitulată „A. Ursăcescu”, după numele donatorului care are meritul de a fi adunat 402 documente din perioada anilor 1448—1877. Cel mai vechi document este de la domnul Moldovei Petru al II-lea, din anul 1448 iulie 15, prin care întăreşte lui Roşiţă stăpînirea asupra unei părţi din moşia satului Călimăneşti, partea de sub Dumbravă, precum şi Broştenii de pe Tutova. De la Ştefan cel Mare păstrăm două traduceri de documente, unul din 1460 (aprilie 13) prin care întăreşte lui Frăne Dragoşe vînzarea satului

Noul local al Arhivelor Statului Vaslui.

Cățalești de pe Siret lui Roman Temișescul cu 800 arginți și altul din 1490 octombrie 15 prin care domnul cumpără mai multe sate așezate pe Racova și Bîrlad.

Cel mai vechi document original este cel din 1604 martie 9 prin care Ieremia Movilă vv. întărește stăpînirea panului Crîsti, mare vornic al Țării de Sus, asupra unei părți din satul Tămășeni, ținutul Fălciu, cumpărată de la Todosie și de la fratele său Focșea, cu 100 zloți tătărești. Alte documente emise din cancelaria domnilor moldoveni dau informații interesante privind atestări de localități și întăriri de proprietari din ținuturile Fălciu, Tutova și Vas-

lui. Dintre acestea menționăm două documente de la domnul Vasile Lupu — primul din 1635 februarie 5 și al doilea din 1652 mai 9 — prin care se întărește stăpînirea lui Vasile Corlat uricarul și a fraților săi peste satul Tămășeni pe pîrîul Jigăliei, tot hotarul Horeștilor, Ștefeștilor și Urdeștilor de la ținutul Fălciu.

Colecțiile de documente „Scarlat Crețu” (1812—1937, 233 u.a.) și „Ioan Macarie” (1721—1866, 91 u.a.) sînt colecții de documente personale care ilustrează evoluția proprietății din două zone ale județului — Mînzați și Crăești — conținînd acte de vînzare și de schimb, contracte de muncă, din care se observă fenomenul depose-dării de pămînt a țăranilor săraci de către proprietarii de moșii.

Colecția de documente „Pr. Gheorghe Moraru” (1698—1865, 15 u.a.) cuprinde documente privind evoluția proprietăților fami-liei Bădărău din moșiile Hreasca, Cîrjoani și Măscurei din ținutul Tutova.

Colecția de documente „Pr. Ioan Popa-Mînjești” (1777—1859, 39 u.a.) oferă informații privind moșia Mînjești, ținutul Vaslui și alte moșii învecinate.

Colecția „Documente foi volante”, colecție deschisă, care s-a îmbogățit permanent cu noi documente donate, cuprinde peste 700 u.a. din perioada anilor 1490—1877. Majoritatea informațiilor se referă la orașul Huși și la relațiile pe care le-au avut tîrgoveții cu Episcopia Huși, proprietara tîrgului. Dintre acestea mențio-năm hrisoavele date de Alexandru Mavrocordat vv. și Alexandru Constantin Moruzi vv. care stabilesc obligațiile tîrgoveților din Huși față de episcopie. În afara proceselor pe care Episcopia Huși le-a avut cu diferiți proprietari vecini, colecția mai cuprinde informații cu o tematică variată privind activitatea economico-socială a județului, participarea și adeziunea maselor populare la marile evenimente istorice ca Unirea Principatelor și Războiul pentru independență.

Diversitatea documentelor, perioada întinsă la care se referă conferă acestei colecții o valoare aparte pentru cei ce vor să ex-tindă cunoașterea acestor străvechi meleaguri românești.

Episcopia Huși a fost întemeiată la sfârșitul secolului al XVI-lea, în timpul domniei lui Ieremia Movilă vv., dându-i-se și biserica construită în Huși, de Ștefan cel Mare, în anul 1494.

Din fondul arhivistic creat de această instituție ecleziastică, cea mai mare parte (1427—1889) se păstrează la Direcția Arhivelor Centrale din București; la Filiala Arhivelor Statului Vaslui se află un fragment din acest fond creat în perioada 1826—1949. Documentele oferă o multitudine de informații de natură economică, socială, politică și culturală, atât de interes local, cât și de interes mai larg. O serie de documente se referă la moșiile, viile, morile și prisăcile Episcopiei, precum și la cârciumile, dughenile și hanurile pe care aceasta le avea în Huși și în alte târguri moldovenești. Alte documente sînt hotărnicii ale unor moșii, ori se referă la daniile făcute Episcopiei Huși de diferite persoane, precum și la pricinile de judecată cu obștile răzășești. Un conținut asemănător de probleme îl prezintă și fondul Protoieria județului Tutova (1826—1950).

Colecția de *stare civilă* de la Filiala Arhivelor Statului Vaslui cuprinde documente dintre anii 1832—1949, prezentînd interes deosebit pentru statisticienii și cercetătorii problemelor de demografie istorică. Pe baza datelor oferite de registrele de stare civilă create de instituțiile de cult și primării se pot face cercetări valoroase asupra denumirii așezărilor vasluiene, evoluției ocupației locuitorilor și a dinamicii populației urbane și rurale. Semnalăm faptul că în această colecție se păstrează actele de stare civilă ale unor personalități care s-au afirmat pe plan politic, științific și cultural-artistic sau în lupta pentru cucerirea și păstrarea independenței naționale: Elena Cuza, Constantin Țurcanu, Ioan C. Frimu, Constantin Tănase, Ștefan Ciubotărașu, Raicu Ionescu-Rion, Nicolae Tonitza ș.a.

Cele 616 *planuri* din perioada 1913—1949 se referă la moșii (delimitări, parcelări, exproprieri) și localități (construcții, ame-

najări) atît din fostele județe Vaslui, Tutova și Fălciu, cît și din cele limitrofe : Bacău, Covurlui, Tecuci și Putna.

La filială se păstrează și o colecție de circa 115 *matrice sigilare* din perioada 1843—1949 provenite de la instituții economice, administrative, culturale și de cult din județele Fălciu, Tutova, Vaslui, Covurlui, Tecuci, Tulcea și Putna. Dintre ele merită amintite matricea sigilară din bronz a Liceului „Gheorghe Roșca Codreanu” din Bîrlad avînd înscris în legendă anul 1846, adică anul înființării „Clasului real Codreanu”, precum a „Direcțiunii Gimnaziului real din Vaslui”.

Biblioteca documentară cuprinde circa 5.500 de publicații (cărți și periodice) la care se adaugă și o bogată colecție de ziare, în special locale. Cartea veche românească este prezentă prin exemplare din ediții scoase la Iași, București și Pesta.

Pentru raritatea și valoarea sa, dintre volumele din biblioteca filialei, menționăm monumentală lucrare istorică a lui Gheorghe Șincai, intitulată *Hronicul românilor și al mai multor neamuri*, tipărită la Iași în 1853 din porunca lui Grigore Alexandru Ghica vv., prin grija comisiei numită în acest scop formată din logofătul Nicolae Suțu, vornicul Alecu Donici, Mihail Kogălniceanu, Anastasie Panu și August Treboniu Laurian. Volumul poartă autograful lui Cezar Bolliac iar în partea introductivă A. T. Laurian evocă viața autorului.

*

Bogăția documentară a filialei sporește an de an prin preluările de documente de la organizațiile socialiste din județ sau prin oferte și donații de la persoane fizice.

Condițiile foarte bune de păstrare și conservare pe care le oferă noul local al filialei dau garanția transmiterii generațiilor viitoare a acestui bogat tezaur documentar. Colectivul filialei, prin activitățile complexe de îndrumare și control la creatorii de arhivă — instruirii comisiilor de selecționare și responsabililor

de arhivă, articole în presă și pliante — asigură un mod unitar de constituire a arhivei curente, păstrarea documentelor de valoare istorică și documentară, precum și reintroducerea în circuitul economic a celor lipsite de importanță. În felul acesta se urmărește o cât mai bună conservare a documentelor ce ulterior vor îmbogăți patrimoniul documentar al filialei, oferind cercetătorilor o cunoaștere exhaustivă a istoriei acestor meleaguri.

Dorind să facă din documente un important mijloc de educare a maselor și de utilitate socială, colectivul Filialei Arhivelor Statului jud. Vaslui are permanent în preocupare cunoașterea de către marele public a bogăției tezaurului documentar. În colaborare cu alte instituții culturale județene — muzeul județean, biblioteca județeană — filiala noastră participă la manifestările culturale ce se organizează pe linia omagierii unor momente importante din istoria patriei, reliefînd contribuția maselor populare vasiluene. prin expoziții documentare, comunicări și simpozioane, etc.

Dintre manifestările din ultima perioadă menționăm expozițiile închinete comemorării a 75 de ani de la marea răsccoală a țăranilor din 1907, aniversării a „90 de ani de la crearea partidului politic al clasei muncitoare“, „135 de ani de la revoluția din 1848“, „65 de ani de la Marea Unire“, ș.a.

Acțiuni cu un pronunțat caracter educativ au fost organizate în unitățile școlare: expoziții documentare pe teme majore ale istoriei naționale, cu referiri la aportul locuitorilor de pe aceste meleaguri, întâlniri cu membri cercului „Prietenii arhivelor“, etc.

Preocuparea constantă pentru îmbogățirea patrimoniului documentar și pentru popularizarea acestuia a dus la sporirea numărului de cercetători de la sala de studiu a filialei. Aceștia au posibilitatea să se documenteze în pregătirea unor studii și comunicări, în întocmirea de monografii ori lucrări de diplomă etc. Contactul permanent cu cercetătorii, schimbul de opinii care are loc contribuie la punerea în circuitul științific a documentelor pe care le păstrăm.

RÉSUMÉ

La filiale des Archives de l'Etat du département de Vaslui est un nouvel établissement public, une création de l'âge socialiste. Les auteurs de cette micromonographie veulent faire connue l'activité de cette institution et surtout, mettre en évidence les principaux renseignements contenus par les documents qui sont gardés dans les dépôts de la filiale.

Tout d'abord, l'ouvrage présente une brève relation du passé historique de cette contrée. Les auteurs ont essayé de surprendre et d'argumenter l'idée de l'ancienneté et de la continuité ininterrompue des Roumains dans leur foyer de vie et de civilisation ; on fait aussi ressortir la contribution des habitants de ces parages à la création de la Roumanie contemporaine. Sans doute, leur participation à tous les processus et les événements importants de l'histoire nationale prouve encore une fois l'unité d'aspirations et d'action du peuple roumain dans sa longue et agitée histoire.

La seconde partie de l'ouvrage est une présentation synthétique de l'évolution de la filiale, en commençant avec les premières préoccupations pour la conservation des documents et finissant avec la construction du nouveau siège en 1979. Après 1951, sur le territoire de l'actuel département de Vaslui les filiales de Bîrlad, Huși et Vaslui commencent leurs activités. Les plusieurs réorganisations des celles-ci sont finies par la création, en 1968, de la filiale des Archives de l'Etat du département de Vaslui.

Dans la troisième partie, les auteurs font une présentation des fonds et des collections de la filiale, présentés thématiquement en fonction des institutions créatrices : administratifs, policiers, judiciaires, économiques, sanitaires et scolaires ; ajoutons-y la riche collection de documents médiévaux et modernes, la collection des plans, des sceaux et de l'état civil en exemplifiant, avec les plus significatifs documents, les nombreux aspects de la vie social-économique, politique et culturelle sur le territoire de l'actuel département de Vaslui, l'évolution des forces de production, des relations de production et surtout, des

relations entre les grands propriétaires fonciers et la paysannerie libre ou asservie.

Enfin, on présente les activités déployées par les archivistes pour la mise en valeur du trésor documentaire gardé par la filiale.

Cet ouvrage, accompagné d'une riche illustration, est une chaleureuse invitation adressée aux spécialistes et aussi au grand public pour connaître et étudier les divers aspects liés au passé historique des habitants de cette contrée. Le trésor documentaire de la filiale — partie intégrante du Fond Archivistique National — est une preuve incontestable de la millénaire présence du peuple roumain sur ce territoire, de son courage et de son héroïsme dans le combat pour le progrès et pour la liberté nationale et sociale.

Tiparul executat la I. P. „13 Dec. 1918“ cd. nr. 2/105

